

I.

KÖTELES GYÖRGY¹ HAGYATÉKBÓL ÖRÖKSÉG

Ittzés Mihály-emléknap a Pesti Vigadóban (2023. X. 14.)

A Magyar Kodály Társaság és a Magyar Művészeti Akadémia rendezésében, 2023. október 14-én, a Pesti Vigadó Makovecz-termében emlékeztek pályatársai a 85 éve született és immár öt éve, 2018. június 12-én eltávozott [Ittzés Mihály](#) zenepedagógusra, művészeti íróra, a Magyar Művészeti Akadémia néhai tagjára.

„Ittzés Mihály arcai” – ez a főcím állt meghívón; a hűséges egykori munkatárs Zalatnay Pál kecskeméti grafikusművész alkotása gondolatébresztő és visszafogottan elegáns kivitelű fotómontázs keretében idézi meg Ittzés Mihály alakját, vonultatja fel arcait, az iskolatársai tiszteletét kivívó fiatalemberétől a mindenki által tisztelt tudóséig, utolsó nyilvános megjelenését megörökítő, 2018. március 6-án Kodály Zoltán sírjánál készült felvételéig.

Az emlékezők névsora hosszú, köre széles, a művészeti élet legkülönbözőbb területein gazdag életművel rendelkező személyiségek egytől egyig.

¹ **Köteles György** beszámolóját (1-8. oldal) az MMA honlapjáról vettük át. Az emléknap fotóit **Balásházi Bálint** készítette.

Iskolatársak: Földi Bence a győri konzervatóriumból, Forrai Magdolna, Péczeli Sarolta a budapesti Zeneakadémiáról; növendékek: Bencsik Erzsébet, Spiegel Marianna a győri Zeneművészeti Szakközépiskolából, Dömötör Zsuzsa, Szabó Márta, Zoboki Anna a kecskeméti Kodály Iskolából és Michalis Patseas a Kodály Intézetből; munkatársak: Hartyányi Judit társelnök és Kende Zsuzsa a Magyar Kodály Társaságban, Erdei Péter igazgató, Koós Ildikó, Polyák Zsuzsa, Rajk Judit, Somorjai Paula, Szutrély Katalin a Kodály Intézetben; akadémikustársak: [Berlász Melinda](#), [Móser Zoltán](#), [Solymosi Tari Emőke](#), [Szabó Dénes](#).

Az emléknep résztvevői

Az emlékezők sorában volt még a tankönyvíró Papp Károlyné Papp Zsuzsanna; a zenetörténész Dombóvári János és Gombos László; a lapszerkesztő-ismeretterjesztő Zelinka Tamás; Ittész szerkesztette műsorok dramaturgjaként Gyergyádesz László a kecskeméti színházból, továbbá Józsa Mónika és Nagy Éva Vera, mint a felvidéki, illetve az erdélyi Kodály-mozgalom képviselői, végül két lengyel kolléga, Mirka Jankowska és Wojciek Jankowski. Néhányuk levelet küldött, mert egészségi állapotuk vagy a távolság semmiképpen nem tette lehetővé a személyes részvételt, legtöbben azonban eljöttek, rászánva egész napot, vállalva akár több száz kilométeres utazást. Különösen is kiemelendő, hogy személyesen mondta el méltató szavait Kodály Zoltánné, vagy például Michalis Patseas, az athéni Kodály Konzervatórium alapító igazgatója, aki erre az alkalomra utazott Budapestre.

Az emléknep résztvevői

A 30 megemlékezés, mintegy 150 percben, felvázolta Ittzés Mihály munkásságának különböző területeit (habár teljesség nélkül – egyetlen nap a teljesség vázlatához is kevés, a hatalmas hagyaték feldolgozása is még folyamatban van), megidézte munkamódszerének, személyiségének és szellemiségének egy-egy markáns vonását. Kiemelték többek között biztos tudását, szakmai alaposságát, hatalmas munkabírását, önzetlen segítőkészségét, játékos humorát.

Az emléknep résztvevői, a kép előterében Hartyányi Judit és P. Ispán Franciska, fotót készít Gombos László, háttérben rózsaszín felsőben pedig Dobozy Borbála.

Hartyányi Judit egyik kulcsszava a közös ügyek javán munkáló szeretet volt, Szabó Dénes mondandójában a magyarság mintegy rondótémaként szerepelt;

Zelinka Tamás rámutatott Ittzés Mihály hazulról hozott evangélikus lelkeségére. Móser Zoltán sokak, sokunk tapasztalatát fogalmazta meg: „Hiányoznak az Ittzés Mihályok”. A hallgatóság egyik tagja pedig így summázta a napot: „A szinte rejtekben történt nagy életmű kibomlása az emlékezők szavai nyomán, és a képi megjelenítésekben.”

Nemcsak szavak és nemcsak képek: a tartalmi egységekbe kiválóan szerkesztett és színesen gördülő programot mintegy kis hangversenyek tagolták, családtagok és barátok közreműködésével.

Sipos Mihály és Kardos Mária gyimesi népzeneét játszott,

Ittzés Berta elénekelt a *Szomorú fűzfának* kezdetű Kodály-gyűjtött népdalt, Ittzés Péter ennek témájára improvizált zongorán,

a Hungaricus Együttes két tagja – [Jánosi András](#) és Apró Anna – pedig XVIII. századi táncdallamokat szólaltatott meg. Ezután Kodály Zoltán kamarazenei alkotásai következtek:

Adagio – Ittész Berta (brácsa), Ittész Péter (zongora),

Nausikaa – Mudrák Mariann (ének), Borbély László (zongora),

a Hét zongoradarab I. tétele: *Lento*, és a Kilenc zongoradarab utolsója: *Allegro commodo, burlusco* – Ittész Péter előadásában.

A *Bicinia Hungarica* néhány, Ittész Mihály által ciklusba rendezett darabját Hévrová Ittész Klára és Ittész Tamás játszotta hegedűn.

A nap lezárásaként a Kecskeméti Énekes Kör, Erdei Péter vezényletével, két Kodály-remekművel ajándékozta meg a még este is népes hallgatóságot: *Békesség-óhajtás*, Sík Sándor *Te Deuma* lenyűgöző interpretációban:

Kecskeméti Énekes Kör (KÉK) és Erdei Péter

Az írásbeli emlékezéseket Beslin Anita, illetve néhányukat Ittzés Tamás, valamint Ittzésné Kövendi Kata olvasta fel. Ittzés Kata asszony volt egyébként, aki a nap hevét és terhét viselte, látta el egy üléseelnök avagy műsorvezető feladatkörét, hihetetlen lendülettel vezette be, kötötte össze a megemlékezéseket és zeneműveket, emelt ki belőlük vagy fűzött hozzájuk egy-egy mozzanatot, hidalta át az előre nem látható nehézségeket. Ezenkívül ő volt az emléknap 31. előadója, beszámolója érzékeltette az Ittzés-hagyaték nagyságát – terjedelmét és összetettségét – csakúgy, mint a feldolgozásával járó feladatokat.

Ittzés Kata

Már elkészült az Ittzés-életmű első tudományos igényű áttekintése, Sárosi Szabó Márta: *Ittzés Mihály szellemi hagyatéka* című dolgozata, amely 2021-ben tanulmánykötet részeként látott napvilágot, most pedig különnyomatban vehették kézbe a program résztvevői. Elhangzott még néhány fontos bejelentés: Ittzés tudományos munkásságáról a tervek szerint 2024-ben kötetet ad ki az MMA, Gombos László tollából, az emléknap előadásait a Parlando folyóiratban olvashatják majd az érdeklődők; kecskeméti vonatkozású írásainak jelentős része (egyelőre 300 írás) már idén decembertől hozzáférhető lesz a Kecskeméti Katona József Könyvtár honlapján.

EZ A „REJTEKBEN KIBONTAKOZÓ NAGY ÉLETMŰ”, ITTZÉS MIHÁLY HAGYATÉKA, KÖZÖS ÖRÖKSÉGÜNK.

II.

AZ ITTZÉS MIHÁLYRA EMLÉKEZŐK GONDOLATAI KÖZREADJA: ITTZÉS NÉ KÖVENDI KATA

1.

Kodály Zoltánné Péczely Sarolta emlékezése *Ittzés Mihály, a Kodály-életmű kutatója és „hétköznapi előmunkása*

Kodály Zoltánné Péczely Sarolta

Ittzés Mihály emléknapján egy személyes szót én is szeretnék szólni, mert amíg át nem iratkoztam „egy másik iskolába”, addig együtt jártam másfél évig a Zeneakadémián Ittzés Mihállyal, és erről nekem nagyon szép emlékeim vannak. Emlékezem, hogy mi őt mindannyian tiszteltük, ki nem mondott és általunk gyakorolt tisztelet övezte. Tudtuk, hogy honnan jön, tudtuk, hogy milyen felkészültséggel jön. Csodálatos környezetből jött, amiben egyszer részem lehetett egy pillanatig, amikor születésnapját ünnepelve ott lehettem azon az

összejövetelen, ahol a család együtt volt. Láttam, hogy azok a gyökerek, amikről nekünk csak sejtésünk volt, azok a gyökerek tulajdonképpen megerősödve, szétáradva tovább élnek, és ugyanúgy táplálják a jelenlévőket, mármint a családot, és hozzák az energiát és a táplálékot. Köszönöm, hogy ott lehettem. Még egy dolgot köszönnék meg, amiről nem szeretnék elfeledkezni: nem volt alkalmam, hogy azt a sok évig, több évtizedig tartó, hűséges szolgálatot, amit az Intézettel kapcsolatban Ittész Mihály adott nekünk, igazán megköszönjem. Most itt, mindannyiunk előtt kifejezem a hálámat.

A cím, amit kaptam: „Egy hétköznapi előmunkás”. Az „előmunkás” szó azt hiszem, Mihálynak saját kifejezése volt, a hétköznapit nem tudom, hogy ő tette-e hozzá. Hadd mondjak ellent rögtön annak, aki hozzátette, mert ő nem hétköznapi előmunkás, ő ünnepi előmunkás volt. Minden pillanatban, amikor a címben szereplő Kodály-kutatásról szót ejtünk, tudnunk kell, hogy ő a Kodály-kutatást felemelt szívvel végezte, tehát hétköznapról szó nem volt, és minden megnyilatkozása, amely ezzel kapcsolatos, az nekünk ünnep.

Amikor a már szóba került első tanfolyamot, szemináriumot szerveztük, megkértem, hogy egy előadással is szerepeljen. Olyan előadással rukkolt elő, ami akkor még magától értetődő volt. Azóta eltelt több évtized, és aktuálisabb, mint valaha. Az előadás arról szólt, hogy a Kodály-gyakorlatok milyen zenei tartalommal bírnak, és milyen hasznuk van. Azt gondolom, hogy a Kodály-módszerről már rengetegszer szó volt. Sokszor előfordul, hogy pontokba szedve elmondják, hogy miből is áll, mi a jellemzője, mi az, ami hozzá tartozik, mi az, ami nem tartozik hozzá. Magát a „módszer” szót is nagyon óvatosan használják, és mindenféle egyéb kifejezést keresnek helyette: koncepció vagy filozófia, holott a módszer ott van a gyakorlásra szánt zeneművekben, amelyeket azért írt, hogy akik ezzel foglalkoznak, megtanuljanak írni-olvasni, és hogy elvezesse őket az európai zene és a világzene megismeréséhez és felfogásához. Ittész Mihálynak ez a műve, amely Kodály gyakorlatairól szól, és amelyet egy egészen fiatal ember írt, nagyon alapos, és nagyon belülről szóló írás. Ahogy egy előadóművész is akkor tud hozzánk szólni, és akkor tudja közvetíteni a művet, amelyet éppen előad, ha beszéli azt a nyelvet, ebben az írásban én azt vettem észre, hogy Ittész Mihály már akkor beszélte Kodály nyelvét, zenei nyelvét, a zenére helyezett súlyt. A zenéről volt szó az egész tanulmányban.

Még egy nagyon kedves írása van, amivel szeretnék most előhozakodni: „A múlt csak példa legyen”. Nagyon szeretem ezt az írást, sokszor forgatom, és elragad az a mód, ahogy ő Kodály mellé szegődve lépésről lépésre végigjárja a magyar történelmet és a magyar zenei történelmet. Nagyon nagy élmény volt ez

a kis, rövid tanulmány, és ha megengedik, akkor én most egyúttal egy ajándékot is hoztam: ebből a tanulmányból szeretnék egy pár sort felidézni: „Mondhatni, Kodály minden téren, emberként, pedagógusként, s mindezek előtt, mindezek foglalataként zeneszerzőként is közéleti gondolkodóvá és alkotóvá vált. Megerősödött benne a tanítói szándék.[...] A nevelői elszántság, a népnevelői attitűd a korhatárt a bölcsőtől a sírig, de legalábbis a felnőttkor határáig tágította zenei értelemben. A zeneművekben azonban többről, még többről van szó, mint a minden korosztályra és társadalmi rétegre kiterjeszkedő, népzeneben fogant, magyar stílust és európai örökséget ötvöző zenei nevelésről. E tágabb összefüggésben a zene már csak mint egy közvetítő jelenik meg, a magyar műveltség- és embereszmény megvalósításának egyik lehetséges, talán legfontosabb és leghatékonyabb eszköze.”

Ezt az idézetet az ünnepelttől azért olvastam fel, mert ebből ízelítőt kapunk arról, hogy hogyan látta Ittész Mihály Kodály Zoltánt, és így látjuk mi Ittész Mihályt.

Nagyon köszönöm.

2.

Földi Bence emlékezése *Győri konzis osztálytárs, barát*

Földi Bence

Gyerekkorunkban Győrött mindössze néhány háznyira laktunk egymástól. Ittészéssel szemben pedig Janota Gabiék laktak. Erzsike Nénit, mint szigorú mamát ismertem meg. Miska akkor még hegedült (a vonót Tamás fia vette át).

Amikor a család elköltözött Újvárosba, az Evangélikus Konventbe, két különböző iskolába jártunk, aztán a Zenegimiben négy éven át padtársak lettünk – (s ebből én rengeteget profitáltam...)

A konziban együtt hallgattuk Lendvai Ernő Bartók-szemináriumát. Az aranymetszés is ott tárult fel előttünk. Lendvaiék a konzi földszintjén laktak. Kaptam egy kulcsot az intézethez, így aztán éjjel is gyakorolhattam! Chopinrel gyötrődtem, amikor is éjjel 1/2 12-kor egy résnyire megnyílt az ajtó, és felesége, Tusa Erzsébet nézett be pizsamában:

- Bence, 3-dik ujjat az Asz-ra – majd az ajtó becsukódott.

Miska Szabó Miklós összhangzattan-óráinak élmunkása volt.

Ő volt az osztály csendes főnöke. Még az érettségien is nagy merészen segített: egy cédulát dobott le nekem a padlóra, amelyik aztán a közöttünk ülő Hajdú Sanyi lábai alatt időben megérkezett hozzám!

Korán eltávozott nővére, Mari készítette el a tablónkat. Festett rá egy Múzsát is.

Ólálkodva hallgattuk az arrajárók véleményét, mígnem egy nagybugyros anyóka megkérdezte:

- Hát ez a Bandzsa-Szűzmária meg kicsoda?

Az érettségi után, hármásban egy kerékpártúra következett a Bakonyon át. A nagy Ittész-rokonság révén a nagymama boglári házának padlásán kapott helyet hat, nagyjából egykorú ifjú. Ott aztán volt ramazuri! – kitettünk magunkért!

Budapesten MIHÁLY lett belőle – később Doktor is!

Évente megszervezte gimnáziumi érettségi találkozóinkat. Az 50 évesen Gábor bátyja szólt meghatóan hozzánk.

A találkozókra mindig más helyen jöttünk össze, ott, ahol a kollégák laktak: Szombathelyen, Sopronban, Győrött, Budapesten, Kecskeméten, Balatonbogláron, s még Münchenbe is eljutottunk valamennyien! Emlékezetes marad, amikor a Graz-közelében lévő, a Stájer-hegyek közti parasztházamba is eljött mindenki. (Kérészemre Kata is ott volt – mint, „osztályidegen” ...)

MIHÁLY összetartott minket! Egy alkalommal azt mondta nekem:

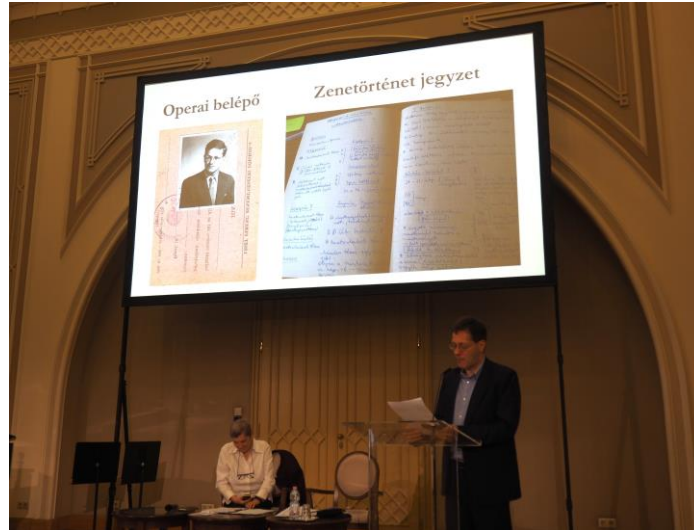
- Én csak beszélek a zenéről, de te csinálod!

Mindig nagy tisztelettel néztünk fel rá, tudása hatalmas volt, s mindezt szerényen élte meg!

51 éve élek Ausztriában, de barátságunk haláláig megmaradt.

Köszönöm.

3.
Gráfné Forrai Magdolna emlékezése
Zeneakadémiai csoporttárs
A Fahang-kvartett

Gráfné Forrai Magdolna emlékezését dr. Ittész Tamás olvasta fel.
A kép háttérében: Ittész Kata

1958-ban a Zeneakadémia Középfiskolai Ének- és Kórusvezetőképző szakának felvételi vizsgája az 1-es teremben zajlott, a felvételizők ezalatt a Kisterem előtti folyosón szorongtak, mert már akkor is sokszoros volt a túljelentkezés.

A folyosó végi ablakmélyedésben, a többiektől kissé elhúzódva egy szemüveges, komoly fiú állt és elmélyülten vezényelt. Összeismerkedtünk vele (engem azonnal lenyűgözött az a csodálatos, veretes neve), és kíváncsian kérdeztük, hogy mit gyakorol. Azt mondta, hogy ő a Kállai kettőssel jött felvételizni. Megdöbrentünk, hiszen a felvételi követelményekben a kötelező 200 népdal valamelyikét kellett vezényelni/ütemezni! Szorongtunk is emiatt rendesen, noha igyekeztünk jól felkészülni. Talán véletlen, talán nem, de a felvételi bizottság végül a „Felülről fúj az őszi szél”-t, a Kállai kettős nyitó dalát kérte tőlem. (Köszönöm, Miska!)

Megörültünk, amikor szeptemberben egy csoportba kerültünk. Hamar kiderült, mennyivel érettebb nálunk, milyen erős vonzalma van az irodalom iránt. Mikor azt kérdezték tőlünk, melyik a kedvenc operánk, ő gondolkodás nélkül a Kékszakállú herceg várát mondta, míg mi akkoriban még csak Mozart és Verdi operákért rajongtunk. Miska igényes, perfekcionista jellemét később is megtapasztaltuk, sohasem volt rest megfogni a dolgok nehezebbik végét.

Míg mi a tanuláson, gyakorláson kívül csak éltük gondtalan fiatal életünket, próbáltuk behozni a vidéki lét hátrányait, addig ő a szabadidejében nővére gyermekeinek gondozásában és nevelésében segédkezett.

Az osztályban hamar kialakultak a rokonszenvek. Négyen, Bartalus Ili, Laczó Zoli, Miska meg én hetek alatt összesodrótunk.

Valamikor tavasszal a tanszék meghirdetett egy kamarazene-versenyt, ahol a karvezetős hallgatók megmutathatták hangszeres vagy énekes tudásukat. Mivel mi négyen épp a négy hangfajt képviseltük és nem féltünk a túlmunkától, azonnal jelentkeztünk. Dávid Gyula: Tavaszi szeretők verse c. vegyeskarával készültünk. A lelkesedés, a zene szeretete, a szorgalmas gyakorlás megvolt, csupán két dologgal akadt problémánk: a hangzással és a vihogással. Egyikőnknek sem volt igazán szólista hangja. Én a magam akkori macskahangjával szoprán voltam, Ili erőteljes egyenes hangon énekelte az alt szólamot, Laczó Zolinak penetráns tenorja volt, Miska pedig a levegős basszusával nem volt egy Székely Mihály. De a sok munka és lelkesedés átlendített minket ezen az akadályokon.

Rengeteget nevtünk. Először is mindenben, és ehhez jött mindenkinek a maga humora. Különösen a fiúk jeleskedtek ebben, de Ilike annyira tudott kacagni, hogy már attól is nevetni kellett. Emlékszem, Sallay Józsa néni, a hangképzéstanárunk, ez a drága idős hölgy szívességből meghallgatott minket. A zongora köré álltunk, mindenki látott mindenkit, ezért egyetlen szellemes poénra sem volt szükség, pusztán egy szemvillanás elég volt ahhoz, hogy gyerekes vihogásba fulladjon a meghallgatás. Percekig elkezdni sem bírtuk a darabot, annyira nevtünk.

De kitartó és szorgalmas munkánk eredménye meglelt, a második helyen végeztünk, kaptunk is egy oklevelet. Az első helyezett pénzjutalmat kapott, de ez egy pillanatig sem kedvetlenített el minket. Továbbra is minden versenyen elindultunk és mindig megkaptuk az oklevelet és azt a helyezést, amivel már épp nem járt pénzjutalom.

Hogy a **Fahang** nevet melyikünk találta ki, azt már nem tudom, bárki lehetett közülünk. Arra viszont jólesően gondolok, hogy ötödéves korunkban néhány énekmániás társunk mellett a mi kvartettünk képezte Párkai István új kórusának alapjait, melyből aztán kialakult a **Liszt Ferenc Kamarakórus**.

Miskával kapcsolatban még egy szép emlék a Sosztakovics-látogatás. Óriási esemény volt ez akkor, még az újságok is beszámoltak róla. Egy szovjet zeneszerző a karvezetés órán!

A vendégek tiszteletére Vásárhelyi Tanár Úr Miskát szólította előre, aki már vezényelt egy Sosztakovics-művet. Szinte vágni lehetett a döbbenet a teremben, mert a kiérkező Miska annyira hasonlított a nagy zeneszerző fiatalkori önmagára, mintha csak egy fotóalbumból lépett volna elő.

Mindezek óta eltelt majd' 60 év. Távolabb kerültünk egymástól, de annak az öt nagyszerű évnek, együttlétünk őszinte és vidám baráti légkörének boldogító emléke életünk végéig elkísér minket.

4.

Bencsik Erzsébet emlékezése *Győri konzis tanítvány, később kolléga*

Bencsik Erzsébet
A kép háttérében dr. Ittész Tamás

A győri konzis létem alatt ismertem meg Ittész Mihályt, mint osztályfőnökömet. Amikor a Zeneakadémiáról Győrbe került, mi voltunk az első osztálya. 1966-ban érettségiztünk, és most, ahogy néztem a képeket, megtaláltam azt is, ami a tablónkon van. Ha belegondolok, hogy 28 éves volt, amikor mi érettségiztünk, el se akarom hinni. Akkor nem annyinak láttuk, nagyon megdöbbentő az a 28 év. Olyan osztályfőnök volt – egyébként szolfézst és zeneelméletet is tanított nekünk –, aki nemcsak azt az „osztályfőnök” szót jelenítette meg, hanem egy volt közülünk. Mi ott voltunk 14-16 évesen, aztán majd 18 évesen, túl sok a korkülönbség se volt, ezért is egy volt közülünk, és amellet mégis ő volt a főnök. Hogy mi mindent kaptunk mi a szolfézsz- és zeneelmélet-órákon kívül, azt nagyon szeretném megosztani, mert ma már nem hiszem, hogy vannak ilyen tanárok vagy osztályfőnökök.

A konzi szombat délután már zárva volt. Ő szervezett egy klubot azoknak, akiknek volt kedve oda a szombat délutáni klubba járni, különböző műveket hallgatni és elemezni. Ez a klub minden szombat délután tele volt, pedig sokan voltunk vidékiek, akik azért nem mentek haza, hogy erről le ne maradjanak, és ott tizen-iksz évesen ismerkedtem meg, de tényleg alaposan kielemezve, a Kékszakállú herceg várával és hasonló hatalmas művekkel. Ezt a szombati klubot ő teljesen saját szorgalmából és a mi épülésünkre találta ki.

Ezen kívül volt egy zenekara. Két zenekar volt: a főiskolások zenekara az „A” zenekar, és a konzisoké a „B” zenekar, ahol ő volt a karmester. 1965-ben ezzel a konzis zenekarral részt vettek a Helikon-ünnepségeken (én velük voltam, de szóló zongoristaként) a Weber Oberon-nyitánnyal és a Berlioz Rákóczi indulóval. Olyan fergeteges sikert aratott a zenekar, hogy megnyerték az abszolút első helyet. A 40 éves érettségi találkozón tudtam meg azt, hogy ő ezért a győri konzervatórium vezetésétől kapott egy hatalmas fegyelmit. Nekünk meg volt hagyva, hogy a verseny utolsó napján haza kell jönni az esti vonattal. Mivel a zenekar megnyerte a versenyt, meghívást kapott az aznap esti gálakoncertre, hogy lépjen fel. Mi nem tudtuk, hogy haza kéne utazni. Ő nem akarta megvonni ezt az örömet a tanítványaitól. Az esti gálakoncerten szintén hatalmas sikerrel előadták a Weber Oberon-nyitányt és a Rákóczi-indulót, és utána valami éjszakai vonattal mentünk, másnap valamikor hazaértünk Győrbe. Nem azt mondták neki, hogy bravó, Ittész Tanár Úr, hanem kapott egy fegyelmit azért, hogy nem jöttünk haza előző este, hanem csak másnap délelőtt. Ezt csak a 40 éves érettségi találkozón mesélte el, addig nem tudtuk!

1964 szeptemberében harmadikos korunkban elvitt bennünket egy 3 napos pozsonyi osztálykirándulásra. Pozsonyba menni, az maga volt az abszolút külföld, mert senki nem járt még külföldön. Ez a pozsonyi kirándulás azt jelentette, hogy ő minden Pozsonyban lévő magyar vonatkozású helyre elvitt minket, és mindent elmondott, elmesélt, a koronázásokról, az országgyűlésekről és mindenről, amiről máshol szó nem volt. Ezt is tőle kaptuk és neki köszönhetjük.

Hát ezek voltak a gimnáziumi éveink. Utána csendes évek következtek, én a soproni zeneiskolába mentem haza tanítani, csak hallottam, hogy ő elment Győrből, és nagyon sajnáltam utólag is. De, mint kiderült, jól váltott, mert nagyszerű pályát futott be. Néha osztálytalálkozókön összefutottunk, jókat beszélgettünk, és később, amikor én a Liszt Ferenc Társaság soproni tagozatának a vezetője lettem (és vagyok ma is), akkor nagyon sokat feljártam a Régi Zeneakadémiára. Egy épületben volt a Liszt Ferenc Társaság és a Kodály

Társaság irodája. Nagyon sokat tudtunk beszélgetni úgy, hogy itt össze-összefutottunk, és akkor felmerült bennünk, hogy „Kodály-társaságilag” – csúnya magyarsággal – ez a Nyugat-Dunántúl teljesen fehér folt. Se Sopron, se Győr, se Szombathely, ott a környéken nincsen semmi, mint Kodály Társaság, és akkor én ajánlkoztam, hogy megpróbálom megszervezni. Ittész tanár úr le akart beszélni, hogy rengeteg munka, elég neked a Liszt Társaság, meg tanítasz, meg minden, de aztán csak összehoztuk. Ő lejött Sopronba, nagyon szép előadást tartott ott Liszt és Kodály címmel, és utána ott spontán a soproni előadása után megalakultunk jó néhány taggal, mint soproni tagcsoport, azóta ezt most már úgy hívják, hogy Nyugat-Dunántúli tagcsoport, és nagyon sok szép rendezvényünk van, tehát él ez így nagyszerűen tovább.

2018 elején felhívott engem telefonon, és azt mondta, hogy az MMA készít róla egy portréfilmet, és megkér valamire, de előrebocsájtja, hogy nyugodtan mondjak nemet, mert a barátságunk akkor is megmarad, az nem fog változni ettől. Akkor elmondta, hogy mivel az életét viszik végig a filmen, szeretné, ha a győri diákéveimről mesélnék, ahol először kapcsolódott össze a mi pályánk. Természetesen elvállaltam nagy örömmel, nemcsak azért, mert tudtam, hogy nagyon beteg, hanem mindenféleképpen elvállaltam volna. Ezt a filmet ő még nyers formában látta. Utána osztálytársaimnak mondtam, hogy vetíti a televízió, mindenki megnézte. 18-an érettségiztünk, most már csak 5-6-an vagyunk, forró drót volt köztünk a betegsége alatt, hogy ki tud róla. Egy emberként szorított neki mindenki. A terv az volt, hogy a 80. születésnapján osztálytalálkozót tartunk, Győrben megünnepeljük. Ő azt mondta nekem erre szó szerint, hogy „erre túl nagyban már ne fogadjatok”.

A Kodály Társaság kapcsán is szoros kapcsolatban voltunk, minden email, amit váltottunk, megvan egy külön mappában, megőriztem, a telefonszáma nincsen kitörölve a telefonomból. Nagyon-nagyon szerettem, s ezzel nem voltam egyedül, azt hiszem. Nagyon tiszteltük a tudását és a fantasztikus humorát, amilyen csak neki volt. Ezt mi Ittész-féle humornak hívtuk.

5.

Dömötör Zsuzsa emlékezése
Pedagógiai és karnagyi tevékenysége a Kodály Iskolában 1970-1972 között
Kecskeméti Kodály iskola tanítványa, később kolléga

„Az élet szolgálat! A közösség szolgálatának egyik legtermészetesebb formája a tanítás.”
(Ittész Mihály)

Dömötör Zsuzsa
A kép háttérében: Ittész Tamás

Az első Nemzetközi Kodály Szemináriumot 1970 nyarán rendezték meg Kecskeméten a Kodály Iskolában. A szeminárium pedagógiai programját Ittész Mihály állította össze, a szemináriumon tanított és előadást tartott Kodály Zoltán énekgyakorlatairól. A hangversenyek sorában a Győri Zeneművészeti Szakközépiskola Ifjúsági Zenekarát vezényelte a Művelődési Házban. Ezzel a koncerttel búcsúzott a győri konzervatóriumtól. Tanári és karnagyi munkáját a Kecskeméti Kodály Iskolában folytatta.

Szeptemberben gimnáziumi osztályunk a harmadik évfolyamot kezdte, Ittész Mihály Tanár úr lett az osztályfőnökünk és énektanárunk. Meglepődtünk, és részünkről nem volt túl nagy a bizalom iránta: több nő után egy férfi került az osztály élére, ez szokatlan volt. Szokatlan volt az is, hogy magázott bennünket, mi pedig Tanár úrnak szólítottuk.

Ahogy teltek a hónapok, úgy nőtt a bizalom. Az osztály negatív és pozitív megnyilvánulásai megértésre találtak, negatív történés nem maradt

észrevétlenül, döntéseiben mindig következetes volt, de sosem szégyenített meg senkit. Irodalmi példák segítségével nevelt.

Legendás, ironikus humorával nem csupán jókedvre derítette a környezetét, de feloldott néhány kényes helyzetet. Egyik osztálytársunk „Csókolommal” köszönt neki, mire a Tanár úr idézett egy esetet, amikor egy híres muzsikus hasonló köszöntésre azt válaszolta: „Engem ugyan nem!” Ezzel megoldotta a kérdést, utána mindenki a „Jó napot kívánok” köszöntést alkalmazta.

Az énekórákon jöttek az egyéni és csoportos feladatok, Bertalotti: Solfeggio-it, Kodály Zoltán énekgyakorlatait énekeltük. A zenetörténeti és zenehallgatás órákon igazi művelődéstörténeti képzést kaptunk, a tanórákon kívüli délutáni foglalkozásokon is, legyen szó a Bartók Zenei Műveltségi versenyről, a Radnóti Irodalmi Klub estjeiről vagy az Ifjú Zenebarátok iskolai csoportjának foglalkozásairól.

Intenzív munkával készített fel bennünket a Gyulai Erkel Diákünnepekre a kamarazene órákon. Kiss Katalin iskolatársammal négykezeseket játszottunk, Schubert: *Indulókat* és Járdányi Pál: *Bolgár ritmus* című darabját. Emlékszem, milyen részletesen elemezte a darabokat. Elvárta, hogy mindketten ismerjük és megtanuljuk a partner szólamait is.

A nőikari próbákon a tanévben Monteverdi canzonáit énekeltük, Kodály Zoltán és Bartók Béla kórusműveit tanította.

A Kodály Iskola ebben az évben ünnepelte fennállásának huszadik évfordulóját, az iskolai programok, bemutatóórák és az iskolán kívüli szereplések is megszáporodtak. A jubileumi koncert műsorát Ittész Tanár úr állította össze, a fentebb említett igényességgel. A kórusműveket, zenedarabokat irodalmi idézetek gazdagították a zene hatalmáról és dicséretéről.

Mindig figyelemmel kísérte tanítványai működését, akik zenei pályán tevékenykedtek. Öröm volt számomra, ha operahangversenyeinket meghallgatta, vagy a Katona József Színház egy-egy zenés előadását meglátogatta. Részéről a bírálat sosem maradt el, ha szóban nem tudta elmondani, megtette írásban.

2015-ben új kiadásban jelent meg „Liszt Ferenc utazásai a reformkori Magyarországon” című tanulmánykötet az Eötvös József kiadó gondozásában. A Tanár úr mutatta be a könyvet 2016-ban itt a Pesti Vigadóban, majd az ősz folyamán a Kecskeméti Kodály Intézetben.

Utoljára a Korányi szanatóriumban találkoztunk, amikor meglátogattam 2018 tavaszán. Nagyon érdekelte a „maratoni” koncert műsora és szereplői,

melyet azokban a hetekben szerveztünk a Máltai Szeretetszolgálat kecskeméti csoportjával. Hasznos, jó tanácsokat adott a műsor összeállításához.

Kecskemét Város fennállásának 650. évfordulója tiszteletére 650 percig muzsikáltunk a Nagytemplomban, 170 kecskeméti zenész részvételével 2018. június 18-án szombaton. A koncert előtti napokban értesültünk arról, hogy Ittzés Tanár Úr örökre eltávozott. Az utolsó órában a Tanár úrra emlékeztünk, mindenki énekelte az *Esti dal* dallamát, tiszteletére égtek a gyertyák a padsorok mellett, Albinoni: Adagio-ja hangzott az orgonán és a Boldog lelkek táncával búcsúztunk tőle.

6.

Zoboki Anna emlékezése

Kecskeméti Kodály iskolás tanítvány, később kolléga

A galyatetői Kodály-szobor avatása

Antalné Zoboki Anna a galyatetői Kodály szobornál

Szerencsésnek mondhatom magam, hogy Ittzés Tanár Úr nemcsak énektanárom volt, hanem osztályfőnököm is, a kecskeméti Kodály Gimnáziumban.

47 éves tanári pályám során, többször volt szükségem “atyai” bátorítására. Talán a legnagyobbra 2014-ben. Ekkor ugyanis nagy ünnepre készültünk a hegyen.

(Kis-)Magyarország legmagasabban fekvő temploma Galyatetőn egy szoborral gazdagodott. Sütő Ferenc pécsi szobrászművész álmodta bronzba a Mestert, Kodály Zoltánt.

Mint a mátraszentimrei iskola énektanára, feladatul kaptam, hogy ez a nap legyen nagyon ünnepi. Egyedül nem ment volna, ezért kértem Ittész Tanár Úr segítségét.

Ő azonnal látta a nagy lehetőséget, hogy a templomban végre felhangozhasson Kodály Zoltán **Missa brevis**, melynek születése bizonyíthatóan Galyatetőhöz köthető. Ehhez azonban kiváló zenészekre volt szükség. Tanár Úr segítségével sikerült felkérni Erdei Pétert és az Új Liszt Ferenc kamarakórust. Az eredeti harmóniumon elvállalta a kíséretüket Fassang László orgonaművész. Kacsik Árpád plébános atyánk beleegyezett, hogy a szentmise részeként szólaljon meg a mű.

Tanár Úrról sokan tudjuk, mennyit dolgozott éjszaka, megrövidítve a pihenésre való időt. Én nem tudok fennmaradni sokáig. Így mindig hajnalban olvastam a tanácsot, bátorítást, amit e-mailban küldött, egy-két órával korábban.

A mise, benne a felhangzó **Missa brevis**, az utána következő szoborszentelés, örök emlék marad annak, aki részese lehetett!

Sütő Ferenc szobrász a szobor posztamensén Ittész Tanár Úr szavait is megörökítette.

Polgármesterünk megkért, hogy kórustalálkozót is szervezzek erre a napra.

Sikerült a galyatetői Nagyszálló 300 fős termét és éttermét elkérnünk, hiszen ennyi dalost meg is kellett ebédeltetni. (Azét a Nagyszállóét, ahol Kodály Tanár Úr évtizedeken át vendégeskedett.) Máig sem értem, hogyan érte el szeretett osztályfőnököm, hogy egyszerű falusi énektanító néniként, besétáljak az utcáról és mindent elkérjek. (A messziről érkezőknek még szállást is!)

A délutáni kórustalálkozót végig Tanár Úr vezette. Mindezt briliánsan, úgy, hogy nem igazán tudta előre a kórusok műsorát. (A kb. 300 dalos pedig, egymás énekében is gyönyörködhetett, hiszen a Nagyszálló termének mérete ezt megengedte.)

Az persze kiderült, hogy a galyatetői kápolna harmóniuma erősen felújításra szorul.

Tanár Úr utolsó nyilvános fellépésén 2018-ban, Kodály Zoltán halálának évfordulóján, még ehhez gyűjtötte a hozzájárulást. Budapesten, az Avilai Nagy Szent Teréz templomban, a gyászmise végén...

A Mátráról máskor sem felejtkezett meg. Ha kellett, zsűrizni jött népdaléneklő-versenyre. Vagy népszerűsítette a komolyzenét, a Muzsikál az erdő rendezvényein. (Mátraverebélyen, Galyatetőn)

Ittzés Tanár Úr emlékét márványtábla hirdeti, a Kodály kápolna falán, Galyán.

Utolsó üzenetével szeretnék megemlékezni Róla.

„Drága, szeretetet sugárzó Panka!

Köszönöm minden kedves, baráti szavadat. Igyekszem gyógyulni akaró, jó beteg lenni.

Szeretettel üdvözöllek! Miska.”

7.

Somorjai Paula emlékezése *Kodály Intézeti kolléga, barát*

Somorjai Paula

Hogyan ismertem meg Ittzés Miskát?

A felettem járó évfolyam hallgatója volt. Ahogyan lenni szokott, a felsőbb éveseket távolabbról ismertem, sokszor csodáltam és tiszteltem, így elsőévesként a másodikosokat is. Nem sokat néztem magam körül, megelégedtem évfolyamtársaimmal való állandó kapcsolattal. Ezért nem figyeltem különösebben Miskára sem.

Nagy örömmre szolgált, amikor 1978-ban a **Kodály Intézet** tanára lettem és régi ismerősök között találtam magam. A családi légkör mindenkit közelebb hozott, valamennyi kollégával nagyon jó kapcsolatba kerültem.

Hamarosan meggyőződhettem róla, hogy bármilyen szakmai kérdésemmel Miskához fordulhatok, mindig türelmes és alapos választ kapok. Ez a tulajdonsága általánosan jellemző volt rá, nem csupán nekem szólt, élete végéig ez a segítőkészség belső indíttatás volt. Mindig figyelmes és tapintatos módon közölte, ha valami javítani valót talált. Sosem felejttem, hogy egyszer a **Kodály Társaság** egy ünnepi alkalmával a Magyar Népzene sorozatból a „Kocsi, szekér, kocsi szán” kezdetű dalt énekeltem. Miska figyelmeztetett, hogy a szövegben „férjhez megyek” van. Egy életre megjegyeztem!

Az Intézet hallgatói többször fordultak érdeklődéssel az Orff Intézet felé. A távolból jöttek úgy érezték, hogy Salzburg a szomszédban van, szerették volna látni, ott mit lehet tanulni. 1988-ban együtt látogattunk Mozart városába. Megfigyeléseink nyomán közösen írtunk a két zenei nevelés hasonló és eltérő lehetőségeiről, eredményéről. Úgy emlékszem, a salzburgi színházban láttuk Mozart Figaro házasságát. Még nagyobb élmény volt a bécsi operában a Sevillai borbély megtekintése. A belépőt Miska kapcsolatai segítették. Közös élményt jelentett 1991-ben Zsófia spanyol királyné látogatása az Intézetben, amikor Miska köszöntötte a megtisztelő vendéget.

Többször utaztunk együtt is, főleg német nyelvterületeken. Így jártunk Stuttgartban, Utrechtben európai zenei nevelési konferencián. Rendszeresen megfordultunk **Magyarpolányban** is, magyar tanárok továbbképzésén. 2018-ban a tél még hóviharral búcsúzott. A kedvezőtlen idő miatt többen nem jutottunk el a helyszínre. Ittész Mihály vállalta mások helyett a helyzet megmentését, csodálatos előadást rögtönözve Kodályról és a hallgatók által választott **Psalmus Hungaricus**-ról. Akkor már beteg volt, de még nem tudtunk róla. Ezt követte egy Kodály Társaság elnökségi ülés, amikor erős megfázás tüneteit tapasztaltuk rajta. Ez volt az utolsó hivatalos találkozásom vele.

Privát életünkben sok minden kötött össze. Férjemmel azonos évben született. Gyermekeink is hasonló korúak lettek. A kamaszkori gondokat gyakran megosztottuk egymás között. Az élet apró-cseprő dolgairól mindenkor kicseréltük gondolatainkat. Ma is hálával gondolok figyelmes, vigasztaló soraira, amiket fiam balesete vagy Édesapám halála idején írt nekem.

Tanulmányai, írásai hosszú jegyzékét nem sorolom. Egyet megemlítek. „**A múlt csak példa legyen**” című tanulmányát, amely a magyar történelem Kodály Zoltán műveiben alcímmel a Kodály Intézetért Alapítvány kiadásában

jelent meg. A következő ajánlással adta át: „A szellemben, lélekben szabad Raboknak szeretettel”, kihasználva a nyelv finom humorát. Hiszen Kodályt követvén, a magyar nyelv őre is volt.

Betegsége idején látogattuk őt a Korányi kórházban. Csodáltam, hogy az éppen akkortájt felvételiző unokáját milyen szerető gondoskodással látta el jótanácsokkal. Nekünk is ajánlott értékes olvasmányt, amit azonnal be is szereztünk.

Ha jól emlékszem, a Forrás c. folyóiratból magunknak másolt Bartók-élmények c. cikkének példányára már kissé reszkető kézzel írta: „Paulának és Bandinak szeretettel – remélhetően már gyógyulóban, 2018. máj 4. 15:45 Miska. A gyógyulás elmaradt.

Nem panaszkodott, hallatlan alázattal viselte a rá mért szenvedést. Utolsó találkozásunkkor fáradtan, kissé szomorkásan még kiértékelte a rólunk alkotott képet. Már éreztük, hogy többé nem látjuk.

Kedves Miska, most hozzád szólok. Igen sok talentumot kaptál, de erőt is, hogy az utolsóig hasznosíthasd. Van egy kedves idézetem Mécs László papköltőtől:

„Az élet örök búcsúzás,
Ó, bárcsak tudnánk távozáskor
Fényt hagyni, mint a Messiás!”

Elmentél, de nem haltál meg, mert munkálkodásoddal fényt sikerült emlékül hagynod.

Köszönjük barátságodat, a viszontlátásig szeretettel gondolunk Rád,
a Rabok

8.

Rajk Judit

Kodály Intézeti kolléga

Fáj a szívem...² - Dr. Ittész Mihály emlékére*

*

Rajk Judit

Sok éve kísérté figyelemmel munkámat, rendszeresen ott volt koncertjeimen, és kollégák voltunk a kecskeméti Kodály Intézetben. Mint a kodályi életmű egyik legavatottabb ismerőjét, koncertjeim előtt többször megkérdeztem egy-egy mű születéséről, háttéréről, előadási gyakorlatáról. Amikor 2017 szeptemberében a Kodály konferencián mindketten Nyitrán jártunk (én az ő meghívására zoborvidéki Kodály népdalfeldolgozásokat énekeltem), invitáltam közeli zeneakadémiai nagytermi koncertemre, ahol egy olasz karmester vezényletével a nagy Kodály-balladák, a *Kádár Kata*, a *Mónár Anna* és a *Székelyfonó* néhány részlete volt műsoron. A sors végül úgy hozta, hogy már a koncert előtt a segítségét kellett kérnem, mert nehézségek adódtak a zenekari szólamanyagokkal. Ő önzetlenül segített: telefonált, levelezett Kodálynéval, a bécsi Universal Kiadóval, és így időben megérkezett minden. Eljött a koncertre is, szerette az előadást, olyannyira, hogy a koncertet követően egy *Kádár Kata* partitúrát ajándékozott a karmesternek, az alábbi megható ajánlással: „Ezt a partitúrát Maestro Alessandro Cedrone pálcája alá és szívébe küldöm,

² Kodály betétdala Móricz Zsigmond 1917 szeptemberében a Nemzeti Színházban bemutatott *Pacsirtaszó* című színművéhez.

* Megjelent *A Felvidék szerepe Kodály Zoltán életművében: tanulmánykötet dr. Ittész Mihály emlékére* (szerk. Józsa Mónika). Nyitra, 2019, 153-163. o.

* Megjelent *A Felvidék szerepe Kodály Zoltán életművében: tanulmánykötet dr. Ittész Mihály emlékére* (szerk. Józsa Mónika). Nyitra, 2019, 153-163. o.

köszönettel az emlékezetes 2017. október 18-i Zeneakadémia nagytermi koncertért.”³ Nekem meg így foglalta össze a produkciót: „Nem gratuláltam még a szép és különleges zeneakadémiai műsorhoz, s persze a megvalósításhoz is! Annak idején Kodály azt mondta, hogy ha nem magyarul éneklük a *Psalmust*, akkor legjobb, ha olaszul, az áll legközelebb a magyarhoz. Visszafelé is működik, hogy pl. megérzi egy olasz a magyar rubato természetét? További sikeres együttműködést kívánok!”⁴

Így természetes volt, hogy a koncert anyagából készülő Kodály CD-nél – amit szintén Alessandro Cedrone vezényletével vettünk fel a Hungaroton stúdiójában – ismét Ittzés professzort keressem meg tanácsokért és őt kérjem fel a lemez kísérfüzete tanulmányának megírására is. Sokat beszélgettünk a művekről, akkor jött ötlete, hogy énekeljem el a *Fáj a szívem...* kezdetű dal kamaraegyüttesre írt változatát, amiből Palló Imre 1950-es évekbeli Qualiton felvétele⁵ óta nem készült lemez. Meggyőződtem, hogy ezt a fájdalmas művet mindenképpen tűzzem műsorra és rögzítsük is. Már nagy betegen segített, hogy a ki nem adott, kéziratban létező partitúrát használhassuk, rábeszélte, hogy készítsük el a kotta és a szólamok átírását (Meszéna Beáta és Szalai András segítségével el is készült), és ragaszkodott hozzá, hogy a cimbalomszólista Szalai András, a karmester pedig Alessandro Cedrone legyen.

Aznap éjjel aludt el örökre, amikor a *Fáj a szívem* felvételét a stúdióban befejeztük... (nem vettük újra, így marad.)

*Fáj a szívem, fáj a szívem odabelől.
Meg ne lássák, meg ne tudják kívül-felül.
Annyi bánat a szívemen, talán meghalok az éjjel.
Olyan bánat majd elviszen,
Olyan bánat sírba teszen.*

*Miért titkolod, miért titkolod, hogyha szeretsz.
Hiszen arról, mikor arról úgy sem tehetsz,
Nékem nem szabad szeretni, mert a világ irigyeli.
Néked sem szabad szeretni,
Mert a világ nem engedi.*

³ Dátum nélküli ajánlás Alessandro Cedrone karmesternek, valószínűleg 2017. november 8-i a dedikáció. Az eredeti ajánlás angolul: This score is sent under the baton of Maestro Alessandro Cedrone and into his heart, with thanks for the memorable concert at the Budapest Academy of Music on 18th October 2017, Mihály Ittzés, Kodály Institute Kecskemét

⁴ 2017. október 30-án küldött e-mail részlete

⁵ Palló Imre, a Magyar Rádió Kamarazenekara, vezényel: Lehel György (Qualiton, LP 1572, 195?)

*Úgy megszáradt, úgy megszáradt bennem a szű,
Mint mezőben, mint mezőben a kaszált fű.
A hideg szél rám fújdogál, a falevél rám hulldogál.
Nincsen, aki betakarna,
Nincsen, aki vigasztalna. (Móricz Zsigmond)*

Az alábbiakban válogatásokat közlök abból a levelezésből, amit 2018 tavaszán-nyarán váltottunk a készülő lemezem kapcsán. Minden sora arról a nagyszerű emberi és szakmai gesztusról tanúskodik, amit a levélváltást lezáróan, Ittész Mihály halála napján, utolsó, neki küldött, de már elolvasatlanul maradt e-mailemre válaszként felesége, Kata írt nekem: „Mindenkinek adott...”⁶

2018. április 2., 19:12⁷

Kedves Mihály!

Beszéltünk már róla szóba többször, de most van egy kis időm, így leírom a közeljövő tervét, amihez már sok-sok minden elő van készítve, és gyűjtögetve van rá anyagi forrás is.

Arra szeretném kérni, hogy tolmácsolja mindezt Sáríkáknak⁸, részben, hogy tudjon a tervemről, részben meg azért, hogy az Archívumban⁹ megtekinthessek, illetve onnan elkérhessek kottákat.

[...] Amiben Sáríka segítségét szeretném kérni, az elsősorban épp a Maga által felvételre javasolt *Fáj a szívem* mű. Szalai Andris cimbalmos, a remek román Horia Dumitrache klarinétos lenne benne a közreműködő szólólista partner. A Rádió kottatárában rendelkezésre állt belőle egy partitúra és szólamok, de nagyon szeretném megnézni az eredeti kottát, és természetesen azt használni, ha lehet. A lemez címe – csakúgy, mint a koncertté volt – *Átformált tradíciók* lesz (utólagos megjegyzés: 2020-ban végül *Ellopott idő / Stolen Time* címmel jelent meg), és ahogy már kértem korábban, nagyon-nagyon örülnék neki, ha Maga írná meg a kísérszöveget.

Kedves Mihály, ne haragudjon, hogy ennyi mindennel terhelem, természetesen a legfontosabb, hogy a felvétel elkészüljön szépen, és készüljön egy jó kis tanulmány is az anyagról.

⁶ Köszönöm Ittész Mihály feleségének, Ittészné Kövendi Katának, hogy hozzájárult a levelek közléséhez.

⁷ Az e-mailek közlésekor csak néhány apró elütést javítottam, megtartottam az eredeti e-mailek tagolását is. Ahol az érthetőség megkívánja, lábjegyzetben közlök rövid magyarázatot.

⁸ Kodály Zoltánné Péczely Sarolta

⁹ Kodály Archívum, melynek Dr. Ittész Mihály haláláig a vezetője volt.

Előre is köszönöm a segítségét és támogatását.
Szeretettel üdvözlöm,
Judit

2018. április 2., 21:27

Kedves Judit!

Köszönöm a háromszoros levelet/küldeményt¹⁰. Szívesen nekiugornék rögtön a kották tanulmányozásának, s persze indulnék előszóval vagy írásban Sárrikához is, de *egyelőre* türelmét kell kérnem. Most nem is csak más, lezáratlan feladataim miatt, hanem mert a következő napokat kórházi kivizsgáláson kell töltenem. (Ez a fránya hurutos nyavalya és kapcsolt részei nem akarnak múlni hónapok óta.)

Remélem, a hét végére itthon leszek, többet tudva: mit csinálnak velem (hogyan reparálnak meg), mit csináljak magammal...

Szívélyesen üdvözlöm:

Mihály

2018. április 2., 21:38

Kedves Mihály!

Köszönöm nagyon, hálásan, hogy a bajban is jut ideje erre.

Gyógyulást, jobbulást, remélem, minden rendben lesz.

Szeretettel,

Judit

2018. április 13., 12:43

Kedves Mihály!

Ez csak egy rövid levél, de benne nagyon sok aggodalom. Sok szeretettel gondolok Magára, és annyit tehetek, hogy küldöm az erőt és a támogatást a gyógyulásra. Ha bármiben segíthetek, örömmel tenném. A tervezett közös munkánk is várja Magát vissza, én is, a kollégák is!

Sok-sok szeretettel, köszönve mindent, Judit

2018. április 13., 19:00

Kedves Judit!

Köszönöm szépen az aggodalmat, erőküldést és a visszavárást is.

A jövő héten talán már kiderül a „hogyan tovább?” a kezeléseket illetően.

¹⁰ A technika ördöge: a levelet háromszor küldte el a szerver.

Hogy mi lesz a közös munka sorsa, nem tudom még. Egyelőre várólistán van. Muszáj mindent leépítenem, hogy néhány legfontosabbra koncentrálhassak.

Nem tudom, írtam-e, hogy a hétfői posta elvitte Sárikának a „beajánlást”, kérést, levelének fontos részleteivel. Fogom keresni telefonon, s erre is kitérek majd. Az eredményről tájékoztatom, mikor érdeklődhet a kotta ügyében. Addig türelmét kérem.

Szívélyesen üdvözlöm:

Mihály

2018. április 14., 0:26

Kedves Mihály!

Köszönöm nagyon a törődést. Meg vagyok hatva és tisztelve...

Sok erőt kívánok szeretettel,

Judit

2018. április 15., 20:38

Kedves Judit!

Ma sikerült beszélnem Sárikával. Az elvi támogatás megvan, de a *Fáj a szívem*hez nincs használható, kidolgozott anyaguk az Archívumban. Régebben ő is énekelte többször, s mindannyiszor a rádiós anyagot használták! Ha lestrapált a szólamanyag és a partitúra, le kellene íratni újra számítógépesen (s egy példányt adni a Kodály Archívumnak – ez már csak az én udvariassági javaslatom, nem feltétel vagy „követelés”). Hogy erre ki tud pénzt adni, nem tudom. A kiadói jogdíj a partitúrára (zenekaros változatra) kinél van, azt sem tudom. Lehet, hogy érdemes lenne a EMB-nél érdeklődni? Persze mint kiadatlan, lehet, hogy Kodálynénál. Ezt tőle nem kérdeztem.

Nem tudok még a következő orvosi lépésekről semmit, de valószínű hosszú kezelés-sor következik. Bizakodom, hogy megtalálják a legjobb utat, de biztosan nem lesz rövid. Ezért kérem, gondolkodjék/gondoskodjék helyettem másról, aki a lemezismertetőt időben megírja. Sajnálom, de óvatosnak kell lennem. Köszönöm az együttérző jókívánságokat!

Szívélyesen üdvözlöm:

Mihály

2018. április 17., 2:47

Kedves Mihály!

Tényleg mindent köszönök, a tanácsokat megfogadom, megnézzük Szalai Andrissal a rádiós partitúrát és szólamokat, és kitaláljuk, hogyan tudjuk használni. Ha esetleg a leírás mellett döntünk, mindenképpen adunk egy példányt az Archívumnak. A többi most mind-mind kevésbé fontos. A legfontosabb az, hogy a körülményekhez képest pihenjen, gazdálkodjon az erejével a gyógyulásra koncentrálva.

Szeretettel gondolok Magára,

Judit

2018. április 17., 12:31

KÖSZÖNÖM, KEDVES JUDIT! m.

2018. június 3., 23:54

Kedves Mihály!

Megérkezett Alessandro Cedrone, és holnap elkezdjük a Kodály művek felvételét a Hungarotonnál.

Megcsináltam a *Fáj a szívem* kéziratából az átírást (majd leadom az Archívumban), felvesszük Szalai Andris cimbalom szólójával, meg a *Kádár Katát, Mónár Annát* és a 4 Angerer átíratot¹¹. (...)

Nem győzők eleget gondolni Magára, küldve az erőt és a sok-sok köszönetet!!!!

Szeretettel,

Judit

2018. június 5., 12:46

Köszönjük, Judit, felolvastam a leveled. Azt remélem, hogy ha a szakmai mondandó már nem is érdekli, a szeretet eljut hozzá.

Kata¹²

2018. június 12., 9:34

Mihály kedves,

A legnagyobb hálával és szeretettel gondolok Magára, talán tegnap érezte, mennyire küldjük az erőt. Felvettük a *Fáj a szívemet*, kiszenekarral,

¹¹ Paul Angerer osztrák zeneszerző 1957-ben kiszenekarra készített átíratai a Magyar Népzene Sorozatból: Egy kicsi madárka, Zöld erdőben, Szegény legény a tücsök, Dudanóta.

¹² Az előző levelet már felesége, Ittzésné Kövendi Kata címére is elküldtem, így ő válaszolt.

cimbalommal, klarinétal, daloltam – olyan boldog volt mindenki, zenekar, szólisták, Szalai Andris, Horia Dumitrache, Maestro Cedrone karmester és a stúdió munkatársai is, hogy régen volt ilyen felemelő élményünk. Alessandro elképesztő munkát végzett a betanításnál, csodásan vezényelte, minden szavát, ízét értette, tudta.

És ami igazi meglepetés volt, hogy a próbára még Gergő is becsöppent....

Már csak az utómunka van hátra. Tehát ez megvan, megmarad egy szép változatban az utódoknak is, talán, úgy, ahogy Maga elképzelte, leírt, kijavított kottával együtt. Köszönöm, hogy a kezembe adta és rábeszélte.

Még egy apróság: a kísérőszöveget én fogom megírni, a Maga tanulmányai és a beszélgetéseink beleszövésével....

Köszönöm, hálásan, szeretettel,

Judit

2018. június 12. 18:49

Kedves Judit!

Az előző levelet még felolvastam, Gergő is mesélte tegnap, hogy bekukkantott a felvételre – de addigra Miska már kizárta a külvilágot. Mai leveled már nem volt kinek felolvasnom.

Mindenkinek adott – örülök, hogy sokan vannak, akik meg is köszönik neki.

Kata

9.

Erdei Péter emlékezése ***Kodály Intézeti főnök, barát***

Erdei Péter

Tisztelt Hallgatóság!

A feladat, amelyet Ittzésné Kata számomra kijelölt, szinte teljesíthetetlen egy 5 perces emlékezésben. Ha semmi mást nem tennék, csak felsorolnám mindazokat a feladatokat, amivel Ittzés Mihály foglalkozott, akkor sem lenne elég. Számomra azonban megkerülhetetlen a kettőnk személyes kapcsolatának felelevenítése is, a szakmai és emberi viszony, amelybe az élet belesodort bennünket. Ezért csak a legfontosabb adatokra szorítokozom.

Először épen 60 éve, 1963 augusztusában találkoztunk egy budapesti, kőbányai albérleti szobában, ahonnan ő éppen ki, én pedig beköltöztem. Egyikünk sem gondolta akkor, hogy alig 10 év múltán életünk egy életre összefonódik. A feladat, amit kaptunk az élettől, nem kevesebb volt, mint talpra állítani és megerősíteni egy előzmény nélküli, miniszteri rendelet útján kizárólag papíron létező felsőoktatási intézményt egy európai mértékkel mérve kisméretű vidéki városban, ahol a zenei élet akkoriban nem volt kimondottan intenzívnek mondható.

Ittzés Mihály egyik munkaköre az Intézet könyvtárának megalapozása volt. Folyamatosan tájékozódott a hazai és külföldi kiadványok terén, rendelt új és antikvár anyagokat. Ma már közel 30 ezer zenemű, 12 ezer könyv, sokezer munkapéldány segíti az oktatást, s nem ritkán könyvritkaságok miatt is fordulnak hozzánk kollégák.

Intézetünk jellegénél fogva kiemelten fontos Kodály életművének hiteles bemutatása. Néhány év alatt Mihály olyan mélyen beásta magát a témába, hogy méltó társa lett Eősze Lászlónak és Bónis Ferencnek. 1999-ben megjelent **“22 Zenei Írás”** című munkája a legjobb példa ennek bizonyítására. 2002-ben pedig – nem kevés unszolásra – Jyväskylä-ben megszerezte a doktori fokozatot **“Kodály in retrospect”** című könyvével. Tanított zenetörténetet és néhány évig népzenét.

E helyen kell elmondanom, hogy az Intézet nagyjából két évente **önálló kiadványt** jelentetett meg, melyeknek szerkesztői munkáját ő látta el. Ezek között van az In memoriam sorozat: Nemesszeghy Márta, M. Bodon Pál, Vásárhelyi Zoltán, Csenki Imre. Kiadtuk az Intézet évkönyveit, tanár kollégáink tankönyveit, Hegyi Erzsébet szolfézs tankönyveit, Szőnyi Erzsébet angol nyelvű összefoglalóját Kodály zenei nevelési elveiről, Dobszay László: After Kodály című elmélkedését.

Mihály ezekben a munkákban is bőkezűen adta segítségét, tanácsait, szerkesztői tapasztalatát. Mindeközben, 1980 és 2001 között igazgatóhelyettesi feladatokat is ellátott. A Honfoglalás évfordulója alkalmából 1996-ban adtuk ki **“A múlt csak példa legyen”** című tanulmányát, amely – Kisfaludy Sándor sorait kölcsönözve – Kodály és a magyar történelem kapcsolatából született kórusműveket foglalja össze. 2007-ben pedig megszerkesztette a **“Kodály hangja a zenében Magyarország hangja”** című, 25 tablóból álló gyönyörű, több nyelvű kiállítási anyagot, melyet sok ország magyar külképviseletein rendre bemutatnak!

A Kodály Intézet egyik fontos feladata mind a mai napig továbbképzések szervezése magyar énektanárok számára, részben nyáron, Kodály Szeminárium név alatt, részben a tanév idején. A nyári rendezvényekhez a kezdetektől koncertsorozat kapcsolódott, melyeknek a tartalmi kialakításában szintén oroszánrésze volt Ittész Mihálynak.

A rendszerváltoztatás után a város létrehozott egy u.n. Kodály örökség munkacsoportot, melynek vezetésére őt kérték fel. Ez a grémium éveken keresztül tevékenykedett egy szerény városi támogatás elosztásán. Itt is megtapasztaltam az ő magas erkölcsi mércéjét és igazságkeresését. Azokban az években, amikor az NKA zenei kuratóriumának elnöke volt, kivételes lelkiismeretességgel próbálta meg a majdnem lehetlent: részrehajlás nélkül dönteni a reábízott javak elosztásában! Ma is tanulhatnának tőle!

Ittész Mihály írt hangversenykritikákat a helyi napilapba, írt tanulmányokat a Forrás c. havi lap számára, szervezett ismeretterjesztő előadásokat, ifjúsági hangversenyeket is.

Ő is szorgalmazta egy Kodály emlékhely megalkotását Kecskemét központjában. Többen méltatlannak éreztük, hogy a városban csupán a vasútállomás épületén lévő régi emléktábla emlékeztet városunk nagy szülőttére. Hosszas utánajárás, egyeztetés végén elkészült Szemők Zsuzsanna **Psalmus Hungaricus** című emlékműve, melyet 2007. december 16-án Szokolay Sándor, Kossuth díjas zeneszerző, a Magyar Kodály társaság akkori elnöke avatott fel.

E példák gazdag sorát lehetne még folytatni. Mindennapi munkánkat gyakran megszakították rangos látogatók. Vendégül láttunk uralkodókat, minisztereket, pártvezéreket és neves zenészeket, hiszen abban az időben még nem volt Mercedes gyár, Neumann János Egyetem Kecskeméten. És hát nálunk már 1975-től angol nyelven folyt a munka, tehát kézenfekvő volt, hogy a

városba érkező kiemelt vendégeknek megmutatták az egykori ferences kolostor műemlék épületében működő nemzetközi intézményt!

Az elmondottak alapján talán kirajzolódik egy kimagasló szakmai tudású, szilárd erkölcsű tudós tanár alakja. Sokéves munkakapcsolatunkban volt néhány viharos pillanat is, de ezeket mindig felülírta a fontosabb közös cél és az egymás iránti tisztelet. Ebből lassacskán kialakult egy bizalmi viszony, majd erős barátság, ami végigkísért bennünket az utolsó napig. Valahogy kiegészítettük egymást és talán ettől is tudott fejlődni a fiatal intézet, mely alig 2 esztendő múlva 50 éves évfordulójához érkezik.

Márai Sándor definíciója pontosan ideillik zárásként:

“Nincs titkosabb és nemesebb ajándék az életben, mint a szüksézáú, megértő, türelmes és áldozatkész barátság. S nincs ritkább.”

10.

Szutrély Katalin

Kodály Intézeti kolléga

Ittész Mihály Tanár Úr emlékére

Szutrély Katalin emlékezését Beslin Anita olvasta fel

2001 nyarán tanítottam először a kecskeméti Kodály Intézet nyári szemináriumán. Zöldfülűként. Számomra varázsvilág volt, ahová csöppentem, Erdei tanár úr volt növendékeként kerültem oda, megelőlegezett bizalmat kapva. Korábban nem ismertem személyesen Ittész Tanár Urat, csak hírből és az írásaiból. Jól emlékszem, mikor először találkoztunk: végtelenül kedves, szerény

és jószándékú volt irányomban, kíváncsian, kópésan mosolygó tekintettel nézett reám. Sem akkor, sem pedig később, soha egyetlen pillanatra sem érezte velem a közöttünk tátongó óriási szakadékot: a bölcs, nagy tudású pedagógus, tudós, muzsikus – és a tapasztalatlan, de nagyon lelkes, fiatal lány közti különbséget.

Egy évvel később nagy lehetőséget kaptam: tanársegédi állást az Intézetben. Végtelenül boldog voltam, hiszen a kecskeméti nyári szemináriumok új világot nyitottak meg számomra: hálás voltam, hogy „kicsiként” a Nagyok közé kerülhettem. Sosem éreztem munkának: mindig boldogság volt belépni az Intézet kapuján. S ebben óriási szerepe volt Ittzés Tanár Úrnak. Emlékszem, milyen rendíthetetlen támasza és segítsége volt Erdei Péter, akkori igazgató úrnak. Annak idején úgy láttam, és ma is így érzem, hogy fantasztikus páros voltak Ők ketten. Nagy ajándék egy vezetőnek, ha ilyen megbízható, elhivatott ember lehet a szakmai társa. Ittzés Tanár Úr mindenre kiterjedő figyelme, az „Ügy”, azaz Kodály munkásságának és a Kodály Intézetnek a szolgálata (szó szerint) éjt nappallá téve kitöltötte az életét – ahogyan én láttam. S bármikor futottunk össze, a Könyvtárban, az Archívumban, vagy csak a lépcsőfordulóban, mindig volt egy kedves, tanító szava az „ember lányához”. Őt tanévet tanítottam az Intézetben, s ezen időszak alatt csak kedvességet, jóságot kaptam Tőle. Úgy tanított, hogy észre sem vettem: sosem volt kioktató, soha nem érezte mérhetetlen tudását, természetes fölényét. Csak, mintegy mellesleg elejtett pár mondatot, hogy az éppen aktuális feladatban segítsen; mindenhez hozzá tudott szólni, elmondott egy anekdotát, ajánlott egy-egy könyvet vagy az adott témához kötődő Kodály-levelet. Csendesen figyelt: Ő a tapasztalatlan fiatalban mindig a lehetőséget látta, és mindent megtett, hogy jobban csinálhassam a dolgomat. Nem volt olyan téma, melyhez ne tudott volna építően hozzászólni.

A kimeríthetetlenül sok, folyamatosnak tűnő munka mellett Katával lankadatlan energiával jártak koncertekre: mindenütt ott voltak, ahol lehetett – az ország távolabbi pontjain is.

A kecskeméti nyarak idején a szemináriumok fénypontja volt, mikor Katával meghívtak minket, kollégákat Magukhoz. Vendégszeretete, természetes, sallangmentes kedvessége mindenkit levett a lábáról.

Amikor eljöttem az Intézetből, Vele megmaradt a kapcsolat. Gyermekeink születésének velünk örvendezve, szeretetteli levelei mindig ünnepi fényt adtak hétköznapjainknak. E sorokat írva újra elolvastam őket: most is könnyekig meghat a belőlük áradó szeretet.

A későbbiekben, amikor csak tudott, jött Katával a hangversenyeinkre, sőt, Kata szervezte a „kecskeméti különítményt”, akiknek a jövedele mindig nagy örömet jelentettek számunkra. Követte a pályánkat, s egy-egy jobban sikerült koncertnek szívből velünk örült, és levelet is írt nekünk utánuk.

Már nagyon beteg volt, mikor még mindig írt, ha hallott egy-egy rádióközvetítést, még mindig volt ereje a kedves, lényegre törő visszajelzésekre. Nagy bajában is örömmel látott minket: földi létének vége felé, 2018 Pünkösdi hétfőjén látogattunk el Hozzá. Úgy bántak a gyerekeinkkel, mintha a sajátjaik lettek volna. Sosem felejttem el, ahogyan Tanár Úr rám nézett, mikor meglátott életem négy férfiúja közepett. Büszke volt, mintha Apám lett volna. S még ott, akkor, gyengén, szenvedéstől elgyötörtten is voltak tanácsai, ötletei Gyuri számára.

Életünk nagy ajándéka volt tanítása, barátsága, önzetlen szeretete.
*„A jó harcot megharcoltam, a pályát végigfutottam, a hitet megtartottam.
Most készen vár az igaz élet koronája, melyet azon a napon megad nekem az Úr,
az igazságos bíró, de nemcsak nekem, hanem mindazoknak, akik örömmel
várják eljöveteletét.”*

Szent Pál levele Timóteusnak, 4,7-8

11.

Michalis Patseas emlékezése

Kodály intézeti tanítvány, kolléga a Nemzetközi Kodály Társaságban

Ittész Mihály in memoriam

Michalis Patseas

Ittész Mihály tanárom volt 1986-tól 1989-ig, a Kodály Intézetben végzett tanulmányaim alatt. Kezdetől fogva különleges kapcsolat volt közöttünk. Szerettem kacskaringós, kalandos gondolatait a zenetörténelem és a zeneirodalom előadásain. Sokszor követtem őt az irodájába, az archívumba, hogy óra után is folytassuk beszélgetéseinket. Sokszor kaptam még egy halom könyvet, folyóiratot és kottát a megbeszélések és kérdéseim eredményeként.

Segített megszervezni az 1989-es athéni Nemzetközi Kodály Szimpóziumot, és amikor Görögországban felavattuk a Kodály Konzervatóriumot, ott volt Kodályné Sáríkával, Erdei Péterrel és még sok más Kodály-szakértővel Magyarországról és a világ minden tájáról.

Tapasztalt kollégaként és tanácsadóként mindig jelen volt, amikor szükségem volt rá a 22 év alatt, amikor meghívott tanárként tanítottam a Kecskeméti Nemzetközi Kodály Szemináriumokon. Ez idő alatt néhány alkalommal meglátogatott minket Athénban, és mint a Kodály Intézet képviselője és tudós tanára vett részt a vizsgáinkon.

1993-ban, amikor már a Nemzetközi Kodály Társaság elnökségi tagja voltam, Ittész Mihály tanár urat alelnökké választották. A következő hat évben együtt dolgoztunk vezetőségi tagként. Munkája, mindenre kiterjedő figyelme értékes volt az IKS elnökségében, megfontolt és hozzáértő kollégaként, a Bulletinben és a különböző munkabizottságokban.

A Magyar Kodály Társaság elnöki mandátuma, melyet Ittész Mihály 2012-től 2018-ig töltött be, részben egybeesett az én Nemzetközi Kodály Társaság-beli elnöki mandátumommal, 2011-től 2015-ig. Ebben az időszakban zökkenőmentesen működünk együtt, különösen a 2013-as Kecskeméti Nemzetközi Kodály Szimpózium szervezőbizottságának segítségével.

Hálás vagyok neki, hogy az elnökségem után a Magyar Kodály Társaság tiszteletbeli tagjává választott.

Emlékszem, amikor meghívott magához, és a kertjében szalonnát sütöttünk. Természetesen ekkor is megtaláltuk a zene olyan különleges fordulatait, melyek okot adtak arra, hogy Bartókról, Kodályról, történelemről és filozófiáról beszéljünk.

Köszönöm Tanár Úr a barátságod, kedvességed, bizalmaid! Hiányzol!

12.

Koós Ildikó emlékezése *A Kodály Intézet könyvtárának vezetője*

Koós Ildikó

*„Nézd a búzakaralást,
büszkén emelődik az égnek, míg üres;
és ha megért, földre konyítja fejét.
Kérkedik éretlen kincsével az iskola gyermek,
míg a teljes eszű bölcs megalázza magát.”*

Kodály biciniumát még általános iskolás koromban tanultam és énekeltem számtalanszor. Verseghy Ferenc Az igaz bölcs című versének igazi tartalmára azonban akkor találtam rá, amikor Ittész tanár urat megismertem. Körülötte mi mind az éretlen gyermekek voltunk, de ezt soha nem éreztük mellette. Számomra Ő volt az „**Igaz bölcs**” aki végtelen türelemmel válaszolt mindenkinek minden kérdésére. Soha nem éreztette, ha butaságot kérdeztünk, ugyanakkor önmagán is tudott viccelődni.

Mindig pontosan tudta, ha Kodállal kapcsolatban volt kérdésünk, melyik könyvben, melyik oldalon találjuk a megfelelő választ. Miért rossz a kérdésfeltevés, hogyan válaszoljunk a kérdezőnek.

Nagyon sok kérdést kapott, az utóbbi időkben e-mailben is, s mindegyikre egyesével válaszolt. Esténként, amikor kóruspróba után hazafelé mentem (8 óra után), az archívum ablaka mindig világított. Tanár úr még akkor is dolgozott.

Szinte a lehetetlennel határos módon ott volt minden hangversenyen, s másnap a koncertprogram javítva ott hevert az archívum asztalán. Az új könyveket is korrektúrázta, ceruzás jegyzeteit őrzik a dokumentumok, a könyvek margói.

Tanár úr mindenre kiterjedő figyelmét nem kerülhette el egyetlen új könyv, kiadvány, újságcikk, zenei előadás sem. Megrendelte a „Sajtófigyelő” szolgáltatásait, rendelt magyar és külföldi zenei folyóiratokat. Kodály-kiállítást szervezett, tanulmányokat írt, könyvet, kiadványokat szerkesztett.

Zenepedagógus könyvtáros volt. Mindig adott. Elsősorban tudást. Mindenekelőtt tanított, de a Kodály életmű elemző kutatása foglalkoztatta legjobban. Annak történelmi gyökereivel, zeneelméleti alapjaival, nyelvi kapcsolataival, stiláris jegyeivel. Nevéhez fűződik a Kodály-bibliográfia létrehozásának gondolata és annak elindítása is. Kapcsolatai révén igen sok ajándék – könyv, kotta, külföldi kiadvány, adaptáció – került a könyvtár állományába. Rendszeresen részt vett a Magyar Könyvtárosok Egyesülete vándorgyűlésein, zenei könyvtárosok konferenciáin.

Különösképpen nem szervezte, nem adminisztrálta önmagát, „csupán” élte a mindennapokat és dolgozott. Magasan képzett tudós-pedagógus és könyvtáros volt.

A Kodály Intézetben 1973-ban a **személyi állomány** még mindössze 7 fő volt, akik a Liszt Ferenc Zeneművészeti Főiskolától kapták fizetésüket. Ittész Mihály főiskolai adjunktust bízták meg az alapító-gyarápító könyvtárosi feladatok ellátásával. Elsődleges célja az volt, hogy az Intézetben folyó különleges zenei képzés igényeit és a napi munkát kiszolgáló könyvtár jöjjön létre. Ugyanakkor törekedett a szélesebb szakmai tájékozódás lehetőségét is biztosító dokumentumtípusok beszerzésére is. Már 1974-től találunk kérvényeket tankönyvrendelés fedezetére, kották és könyvek igénylésére.

Olyan gyűjtőtevékenységet kellett elindítania, melynek nem volt hagyománya. Nem ismerték még a zenei gyűjtemények könyvtárát, sem a hangfelvételekkel való foglalkozás alapvető szabályait. Ittész Mihály személyében olyan szakember került a gyűjtemény élére, akinek tevékenysége évtizedekre meghatározta a könyvtár fejlődését. A gyűjtemény 40-50 éves tapasztalatai igazolták is törekvéseit.

Kodály Zoltánnétól idézem: „Életművet folytatni nem lehet – tudjuk –, de annak szellemében tovább küzdeni a még el nem ért célokért, emberi és művészi értékek kibontakoztatásáért, megbecsüléséért: olyan feladat, amely méltó

Kodályhoz, és méltó azokhoz, akik e küzdelem terhét, a „kodályi örökséget” vállukra vették.”

Ittzés tanár úr idézetei között találtam, Mózes könyvéből idézett:

„A munkát, amit elkezdünk
sosem fejezhetjük be,
de nincs jogunk hozzá, hogy abbahagyjuk.”

Majd egyik utolsó levelében írja:

„... hiába voltam mindig tevékeny, vagy éppen azért... a napi dolgok, a rövidtávú – kapott, keresett, talált – teendők sokszor elsodortak.”

Az utolsó néhány hónapban mindannyiunktól sűrűn kért elnézést, hogy bizonyos folyamatokat, munkákat nem tud befejezni.

Kedves Tanár Úr!

Ennyi – azóta eltelt – év távlatából mondhatom, mi sem tudjuk befejezni, sőt – Tanár Urat utolérni sem!

13.

Wojciech B. Jankowski (Vojtek) és Mirka Jankowska emlékezése

Ittzés Mihály, barátunk és Kodály-tanárunk.

Duett 85. születésnapjára

Vojtek:

Ittzés Mihályra úgy emlékezünk, mint senki másra, akivel ellet barátaink közül együtt dolgoztunk. Nemcsak a mi emlékezetünkben marad meg, hanem minden lengyel zenepedagóguséban. Ő ismertette meg velünk Kodály filozófiáját, műveit, tudományos munkáját, és pedagógiáját.

Több okból is méltatjuk Ittzés professzor szerepét és jelentőségét. Őszekötött bennünket a ellet nemzettel és kultúrával. Ideális integráló tanár volt, nagyszerűen megtalálta a hangot a lengyel Kodály szemináriumok hallgatóival. Az összes szemináriumon tanított és előadott, meglátogatta tanszékünket a varsói egyetemen, vendégünk volt a lengyelországi ISME-n. Kapcsolatunk a 70-es években Magyarországon kezdődött, s amikor 1983-tól kezdve megszerveztük a kétféleképpenti nyári továbbképzéseinket, ő volt a ellet vendégtanárok koordinátora és a program szerkesztője. Vezényelte a szeminárium kórusát, zenelméleti előadásokat tartott és Kodály műveit mutatta be előadásaiban.

Bátorított, hogy a Kodály kórusokhoz lengyel szövegeket írjak, így készült el 22 kórusmű szövege.

A lengyel szemináriumokon Mirka Jankowska állt hozzá a legközelebb, hiszen végig ő tolmácsolta angol nyelvű előadásait, óráit lengyelre

(Mirka)

Tolmács voltam Ittzés Mihály óráin

1983-ban az egyetemi főnököm, Wojciech Jankowski felkért, hogy tolmácsoljak az első lengyel-magyar Kodály szemináriumon Zakopanében. A szolfézsórákon, kóruspróbákon és előadásokon is tolmácsolunk ellett, meg a hallgatók és tanárok kommunikációját is segíteni.

Az első szemináriumon Ittzés professzor mellé osztottak be. Amikor kifejeztem aggodalmamat, hogy nem biztos, hogy jól csinálom, azt mondta: “A legfontosabb az, hogy zenész, a többit meg megoldjuk.”

12 szemináriumon tolmácsoltam óráin, előadásain. Fantasztikus tanár volt, mindig felkészülten, módszertanilag kiválóan tanított. Ez feltűnt a gyakorlott tanároknak is. Nagyon vonzó volt, hogy a számunkra új relatív szolmizáció, a zenetörténet, a formatan és az elemzés egyszerre volt jelen az óráin. Lengyel iskolákban képződve, számunkra ezek mind külön tantárgyak voltak és revelatív volt, hogy egyszerre alkalmazhatóak.

Mindig érdekelte, hogy mire van szüksége a lengyel tanároknak. Számos olyan előadást tartott és cikket írt számunkra angolul, amelyeket azután lengyelül tudtunk kiadni. Az ő írásain kívül is mindig megbeszéltük vele a kiadványainkat. 10 kötetet adtunk ki Kodály-témában.

Hálánkat szerettük volna kifejezni, amikor 1999-ben kiadtuk a sorozat 7. kötetét: *Following Zoltán Kodály in Poland. Essays in honour of Mihály Ittzés*. Meglepetésnek szántuk, így felesége és főnöke, Erdei Péter segítségét kértük. Amikor átadtuk neki a könyvet 2000-ben, a Białystok-I szeminárium elején, humorosan válaszolt: “Akkor most már meg is halhatok.”

Ittzés professzor támogatásával a kecskeméti Kodály Intézet és a varsói Zeneakadémia között hosszútávú megállapodás jött létre. Információkat cseréltünk, hallgatóink rendszeresen részt vehettek a kecskeméti szemináriumokon. Ittzés Mihály segített tantárgyakat és azok tanítására alkalmas lengyel tanárokat is javasolni, így alakult ki a saját tanári karunk.

Lengyelországi munkájáért megkapta a lengyel ISME aranyérmét és a varsói Chopin Akadémia kitüntetését.

Az évek során barátságunkat megerősítette, hogy többször volt idegenvezetőnk Budapesten és Kecskeméten, mindig bizonyítva, hogy milyen sokat tudott a lengyel történelemtől és a lengyel-magyar kapcsolatokról.

Barátunk volt.

Józsa Mónika emlékezése
Határon túli kapcsolatok – Felvidék

Józsa Mónika és Nagy Éva Vera írását Beslin Anita olvasta fel

Lázasan kutatom memóriámban az első találkozás emlékét, de hasztalan. Nem találok. Talán nem véletlenül. 1979 tavaszától közel 10 évig voltam a Csemadok alkalmazásában, ahol a különböző zenei rendezvényeken, kórustalálkozókon, zenei konferenciákon gyakran találkoztam Ittész tanár úrral. Én szervezőként vagy karnagyként voltam jelen, ő előadóként vagy zsűritagként a Kecskeméti Kodály Intézet képviselőjeként. Ilyen alkalmakkor nem a személyes találkozón volt a hangsúly, ami itt meghatározó volt, az a szolgálat. Ezt a fajta szolgálatot az Ő részéről a segítőkészség, az alázat jellemezte. A kodályi eszmék, tanítások hirdetését a határon túli felső végeken rendkívül fontosnak tartotta. Soha nem mondott nemet a felkérésekre, az önzetlen segítségnyújtásban fáradhatatlan volt.

Zenepedagógiai, valamint Kodály életét és munkásságát népszerűsítő előadásokat tartott a Felvidék számos városában. 1992-től az egyik fő szervezője volt a Kodály-kórusok Galántán 5 évente ismétlődő találkozójának. Az ehhez a rendezvényhez kapcsolódó középiskolai diákok számára rendezett **Ady-Kodály-Illyés** műveltségi vetélkedő rövid idő alatt Kárpát-medencei méretűvé duzzadt. A vetélkedő zenei anyagát ő állította össze, és a zsűri munkájában maga is részt vett. A Kodály Intézetnek köszönhetően Kodály Zoltán életét és munkásságát bemutató kiállítás díszíti a Galántai Kodály Zoltán Gimnázium auláját. Galánta

városa kiadványában **Kodály Galántája, Galánta Kodálya** című nagyszerű írása a város történelmét összefoglaló gyűjtemény szlovák és magyar változatában is megjelent.

Ittzés Mihály fontosnak tartotta a felvidéki zenetanárok továbbképzését is, a Kecskeméti Kodály Intézetért Alapítvány ösztöndíj programjának köszönhetően több felvidéki zenetanár vehetett részt a Nemzetközi Kodály Szemináriumokon Kecskeméten.

A Kodály Intézet társszervezője volt a Nyitrai Egyetemen tartott **Kodály Zoltán zenepedagógiai konferenciának 2007**-ben, valamint az azt követő II. Zoboralji Nemzetközi Kórustalálkozóknak Kolonban. Tíz évvel később, **2017**-ben ismét Kodály-konferenciát tartottunk Nyitrán, az egyetemen **A Felvidék szerepe Kodály Zoltán életművében** címmel. Ittzés tanár úr nemcsak előadóként volt jelen Nyitrán, de a konferencia szakmai előkészítésében is rengeteget segített, sőt pályázati támogatást is szerzett. A rendezvény másnapján **Nagyszombatban Kodály emléktáblát** avattunk, és egy nagyszabású ünnepi hangversennyel emlékeztünk a Mester munkásságára, Nagyszombatban töltött éveire. Nyitrán új tablókiállítás, Nagyszombatban a 2007-es fogadta a közönséget. Ittzés Tanár Úrnak ez volt az utolsó felvidéki útja. A következő évben megjelent konferenciakötetet már nem vehette kézbe. A gyűjteményt az ő emlékének ajánlottuk.

Szakmai kapcsolatunk akkor vált szorosabbá, amikor a kétezertizedes évek elején a doktori disszertációmát írtam a pozsonyi Zeneművészeti Főiskolán. A Kodály kórusművészetének egy szeletét és a zeneszerző mai Szlovákia területéhez kötődő kapcsolatait feldolgozó témában kérésemre elvállalta a nem hivatalos, mondhatni titkos konzulens szerepét. Sűrű levélváltások és írásbeli eszmecserek hosszú sora dokumentálja ezt az időszakot. Ebben is, mint minden munkájában, rendkívül precíz, pontos volt. Ha tüt kerestem a szénakazalban, bámulatos memóriájából azonnal előhalászta a kért adatot. Írásaimat, útkereséseimet saját megjegyzéseivel tűzdelte teli. Elismerően nyugtázta a jó irányt, kivezetett az esetleges zsákutcákból, továbblendített, ha elakadtam. Megjegyzései gyakran bővelkedtek humorral fűszerezett elmés megfogalmazásokban, amit öröm volt olvasni. Befejezésül egy ilyen szívesen megosztok Önökkel.

Az egyik ilyen küldeményemnek az *Elmélkedéseim* címet adtam, és azt próbáltam részletezni, milyen témakörökkel milyen mértékben foglalkoznék az adott dolgozatban. Az egyik mondatomhoz, miszerint: „*Nem akarok túl sokat markolni, nehogy beletörjön a bicskám*”, a következő megjegyzést fűzte: HM,

ÉRDEKES, AMIKOR VALAKINEK A MARKOLÁSBA BELETÖRIK A BICSKÁJA. MEGOLDÁS, NE TARTS A MARKODBAN NYITOTT BICSKÁT... A BICSKA NEM A SOKBA, HANEM A KEMÉNYBE SZOKOTT BELETÖRNI. EGYÉBKÉNT EZT HÍVJÁK KÉPZAVARNAK. BOCSÁNAT, HOGY ELMÉLKEDÉSEDET *ELMÉNCCKEDÉSSEL* TARKÍTOM.

Drága Tanár Úr! Mindent, mindent köszönünk!

15.

Nagy Éva Vera emlékezése *Határon túli kapcsolatok – Erdély*

Kecskeméti Kodály-iskolásként jól ismertem Tanár Urat, gyermekkoromtól kezdve, mint kecskeméti „nagy embert”, Kodály-felelőst, biztos pontot, szaktekintélyt, aki mindig jelen volt iskolai, városi hangversenyeken, rendezvényeken. Az, hogy olyan fontos volt neki minden, ami Kodály Zoltán szellemében történt, hogy érdeklődéssel, jelenlétével kísérje, számomra azt mondja ma, hogy nem csupán kutatója, tudósa volt Kodály Tanár úrnak, hanem olyan módon tekintette mesterének, hogy a saját életében Kodályos vonások által ismertette meg a sokoldalú embert, a mindenütt jelen lévő nagy tekintélyt, az empatikus népnevelőt. Személyében testesítette meg mesterét számunkra, talán őmiatta is olyan eleven és átütő a *Kodály-i eszme-gondolat-személyiség-értékrend-elköteleződés* tovább élése, tovább hagyományozódása.

Amikor Erdélybe költöztem, legelőször a 2007-es **Kárpát-medencei Kodály Zoltán műveltségi versenyen** találkoztunk. A kecskeméti döntőn kitüntetett figyelemmel kísérte székely ruhás lelkes kis csapatunkat, mindig voltak biztató szavai a gyerekekhez, tanárokhöz. Azt éreztük, hogy nekünk drukkolt.

Tanítványainkat úgy megjegyezte, hogy más Kodályos rendezvényen évek múlva is megismerte őket, érdeklődéssel megszólította, biztatta őket, néven szólította, nem kis meglepetést okozva.

A Kárpát-medencei Kodály-versenyre készülve létrehoztunk egy „Kodály-társasjátékot”, a gyerekek felkészülését segítvén. Amikor kiadására került sor, megkerestük Ittzés Tanár urat, s felkértük arra, hogy szakmailag ellenőrizze. Rengeteg teendője mellett elvállalta ezt a munkát, ingyen végezte el. Visszajelzései amellet, hogy a teljes szakmai biztonság háttérét adták, mindig szívhez szóló levelek formájában érkeztek, és a humort sem nélkülözték.

Számon tartotta missziós tevékenységünket, időnként egy levelezőlapon vagy e-mailben megerősítő, biztató, méltató sorokat írt, ami mindig nagyon jól esett és sokat jelentett. Egyúttal tájékoztatott a Magyarországon éppen zajló Kodályos eseményekről. Mindenképpen azt éreztük, hogy bár messze vagyunk, a Székelyföldön, de benn akar minket tartani a vérkeringésben.

Nagy gonddal összeállított ajándécsomagot küldött számunkra, mely Kodály Zoltán pedagógiai műveit, kórusmű-kottákat tartalmazott, került bele Kodályos képeslap, plakát – és a nélkülözhetetlen személyes sorok.

Amikor egyszer valahol együtt ebédeltünk véletlenül, mi a kórusal voltunk egy szereplés után, szépen, ünneplőben, s a tiszteletére gyorsan elénekeltünk néhány Kodály-művet, olyan szívmengetően tudta megszeretgetni a kis csapatot, hogy az erőt adott.

Kórusversenyek, hangversenykörutak, beszámolók, média-megjelenések, jeles események (pl a szovátai házavatónk) alkalmából nem mulasztotta el, hogy reagáljon, gratuláljon, kifejezze örömét, biztatását. Azt éreztük, hogy fontosak vagyunk neki. Mindig éreztük nagyrabecsülését szakmai, pedagógiai munkánk iránt. Olyan volt számunkra az ő kitüntetett személyes figyelme, mintha egyenesen Kodály Tanár úr bólintott volna ránk.

16.

Solymosi Tari Emőke emlékezése

Kolléga a zenei ismeretterjesztésben és akadémikustárs az MMA-ban
Ittész Mihály műsorvezetői, szóban és írásban végzett zenei ismeretterjesztői tevékenységéről

Solymosi Tari Emőke

„Itt élned s halnod kell” – Ittész Mihály a maga számára kissé átértelmezte Vörösmarty Mihály sorát, ily módon: „élned, vagyis szolgálnod, s halnod itt kell”.

Ahogy visszaemlékszem szerény, csendes, bölcs alakjára, minden megnyilatkozásából ez a szolgálni akarás sugárzott, s e szolgálat a hazáért, a magyar zenekultúra továbbadásáért történt, mindenekelőtt Kodály szellemében.

Valójában egész munkássága a zenei ismeretterjesztésről szólt: tanárként, könyvtárosként, kutatóként, tanulmányok, cikksorozatok írójaként, könyvek, kiadványok szerkesztőjeként, kiállítások rendezőjeként, rádió- és tévéműsorok szereplőjeként. Minden területen széleskörű tájékozottság, hatalmas ismeretanyag, rendkívüli alaposág és lelkiismeretesség jellemezte. De maradjunk most a szűkebben vett témánál, a hangversenyszerkesztői, műsorvezetői, valamint szóban és írásban végzett ismeretterjesztő tevékenységénél.

Gyakran szerkesztett tematikus hangversenyeket Kodály kórusműveiből. Ilyen volt például a *Jeles napok* 2018-ban, amikor karácsonytól karácsonyig sorra vette az év ünnepi napjait, s az ezekhez kötődő népszokásokat, melyek megihlették Kodályt. Gyakori volt, hogy Kodály életművének összefüggéseit mutatta be valamely más nagy magyar zeneszerző, például Erkel, vagy egy-egy nagy költő, például Arany János vagy Weöres Sándor vonatkozásában. De tanulságosak voltak azok a hangversenyek is, amelyeket magyar történelmi eseményekhez kapcsolódó Kodály-művekből állított össze, öt évszázadot megidézve.

Amikor kitalálta egy-egy hangverseny tematikáját, hatalmas energiát, a levelezésből következtethetően akár több száz munkaórát szánt a szervezésre, a muzsikussal való kapcsolattartásra, a védnökök felkérésére és számtalan más feladatra. Például – a Magyar Kodály Társaság elnökeként – 2014. április 13-án, a Zeneakadémia nagytermében, az Éneklő Ifjúság mozgalom megindulásának 80. évfordulója alkalmából szervezett hangversenyt, amely a legelső Kodály gyermekkarrest 85 évvel korábbi programját idézte fel. Ma egy egész rendezőiroda végez el annyi munkát, amennyit ő akkor egyedül vállalt magára elhivatottságból, azért, hogy a koncert két órája minden ízében a lehető legnagyobb legyen.

Mindig fontosnak tartotta a kortárs szerzők bemutatását. Halála előtt két évvel, 2016-ban is szervezett két ilyen koncertet Kecskeméten, a Magyar Kultúra Napján és a Tavaszi Fesztivál keretében.

Hogy egy-egy – gyakran saját maga által szerkesztett – hangversenyen milyen jellegű összekötő szöveget mondott, azt szerencsére pontosan tudhatjuk az írásban is megfogalmazott anyagokból. Ezeket gyakran ki is osztotta a közönségnek. Jellemző szerény egyéniségére, hogy bár hatalmas munkával igényes ismertető szövegeket írt, ő maga nem akart mindig a színpadon lenni. Megrajzolta a művek háttérét, keletkezéstörténetét, de ami a leglényegesebb, néhány szóban rá tudott mutatni a zenei jellegzetességekre, egy-egy részlet elemzésével mintegy az egész műre rávilágítva. Szólt a mű formájáról, és ha az alapja népzene volt, még a gyűjtés körülményeiről is. Gyakran idézett Kodálytól vagy más, az adott témában jártas szakemberektől.

Előfordult, hogy egy már megszerkesztett program vezetésére kérték fel. Ilyenkor gyógyszeres dobozainak belső oldalára írta fel a fontos dátumokat, címeket, kulcsszavakat, és ezek alapján szabadon, de szinte nyomdakészen beszélt.

Hangversenyekről és más zenei eseményekről már az 1960-as évektől írt a *Kisalföld*, majd a *Petőfi Népe* lapjain. Számos rádióműsorban szerepelt zenei ismeretterjesztőként, és sokszor számolt be kecskeméti zenei programokról, vagy éppen a Nemzetközi Kodály Szimpózium külföldi eseményeiről. A televízió szakértőnek kérte fel az M5 Lexikon 5 perces Kodály-műsoraihoz. A mester születési és halálévfordulóinak éveiben különösen sokat nyilatkozott a sajtóban, magát sohasem kímélve.

Utak Kodályhoz címmel beszélgetéssorozatot is szervezett. Egy-egy alkalomra két vendéget hívott meg, a zenei élet olyan híres mestereit – előadóművészeket, zeneszerzőket – akik személyesen ismerték Kodályt, például a tanítványai voltak. Az élő muzsikával illusztrált programokon megosztották a közönséggel személyes emlékeiket, melyeket hangfelvételen is rögzítettek. Néhány beszélgetés olvasható a Magyar Kodály Társaság Híreiben.

Hogy mennyire fontosnak tartotta a zenei ismeretterjesztést, azt az is igazolja, hogy felnőttfejjel részt vett Földes Imre emlékezetes kurzusán és erről igen részletes jegyzetanyagot készített.

Elment olyan közönséghez is, amelynek az érdeklődését nehezebb felkelteni, különösen a kortárs zene iránt: egy éven át vezetett ilyen tematikájú szakkört egy szakmunkásképző iskolában, Debrecenben pedig gépipari szakközépiskolásokkal tartott bemutató órát Szabó Csaba *Üvegszilánkok között* című zenekari variációiról.

A Jeunesses Musicales-klubokba zeneszerzőket, előadókat hívott meg, hogy személyes közvetlenséggel, élményszerűen ismertesse meg őket a diákokkal.

Ittzés Mihály zenei ismeretterjesztő tevékenysége – melyből most csak néhány mozaikot tudtam megemlíteni – sok szempontból ad példát nekünk, igyekszünk tanulni tőle, és ugyanazzal az igényességgel és elhivatottan tevékenykedni ezen a területen, ahogyan ő tette.

17.

Móser Zoltán emlékezése

Ittzés Móser kötetét javította és mutatta be, MMA-s társ

Amazok közé tartozott

Ha a családnak nagyon hiányzik Ittzés Mihály, akkor azt is mondhatom, hogy nekem, nekünk is. De ezt azzal toldom meg, hogy nekem nemcsak ő, hanem az Ittzés Mihályok hiányoznak nagyon. Mert nem tudtam olyat kérni, amire nemet mondott volna, azzal a kikötéssel, hogy előbb leadom ezt, meg azt, és csak azután tud az én dolgaimmal foglalkozni. És ha írtam neki este 10-kor, akkor 11-kor válaszolt. Ezt azért is említem meg, mert aktívan leveleztünk, és ezek bizony vidám hangú levelek voltak, miközben komoly dolgokról írtunk. (A megszólítás *Kedves Miháj!* volt.) Egy ilyen levélből idézek néhány sort, és ez vidám lesz, hisz így is illik ehhez a naphoz. És ehhez a helyhez is, mert a Vigadó nevééről is lesz szó!

„Zoltán, nem hiszem el, hogy tudsz unatkozni! Nekem meg most a tennivalóból van mindig legalább eggyel több, mint amennyit időben el tudok végezni. Persze nem minden feladatot adnak, hanem magam találom ki egyiket-másikat, s ezek is szívbéliek. »*Csak egy ki nyugalmat, melyben a dal megfoghatnak.*« No, ne gondold, hogy A.J. mesterségébe akarok belekotnyeleskedni, csak vannak, lennének témák, amiket nem szorít határidő, ezért aztán mindig hátrébb sorolódnak, arról nem is beszélve, hogy jó lenne nyugodtan belefeledkezni egy könyvbe, zenébe, képbe, jó tv-műsorba, egy jó beszélgetésbe. Lényeg: ne irigyeljük egymást. Mindegyik helyzetben nyilván van jó is, terhes is. Jó, nem okoskodom többet. Térjünk a gyakorlatiasabb tárgyra: ha a hétfő délutáni találkozás nem jön össze, *akkor kedd*. Köszönöm a vigardai *szótárt!* Mulatságos!”

Ez a „vigardi szótár” egy Czuczor vers, ezen épület, a Vigadó elnevezésével. Egy évvel halála előtt írta, már betegen, de mégis jókedvvel a bencés szerzetes:

Czuczor Gergely: A „redoute” vigarda legyen-e? vagy mi?

Hogyha vigarda, miért nem ugorda? szökellde? csapongda?
Ujjongóda talán? vagy hejhujjádá? seabajda?
Farsangóda helyesb-e? vagy álorcáda? bohóda?
Nem! Hol széles kedv, zene, tánc és szoknya viharzik,
Isten s ember előtt legszebb neve lenne: viharda.
(1865)

Ugyanekkor írt még egy kétsoros epigrammát, a versmértéket is jól ismerő Czuczor. A címe:

Haza

A' haza népisten, kit vall hű, 's hűtlen imádó;
Szájjal szóval emez, tiszteli tettel amaz.

Miért is idéztem ezt a két sort? Mert Ittzés Mihály **amazok** közé tartozott. Érdeemes követni az „amazokat.”

18.

Spiegel Marianna emlékezése

Győri tanítvány, kötetét Ittzés szerkesztette

Spiegel Marianna tanítás közben
Emlékezését távollétében felolvasásták.

Kedves Kollégák, Emlékezők!

Ittzés Mihály tanár úrral többféle minőségben találkoztam. (Fülembe cseng vicces szójátéka a minőség szó többféle értelmezésével kapcsolatban.)

Az első élményem zenekari játékosként fűződik hozzá. 17 éves voltam, két éve oboáztam, amikor Haydn Napszakok szimfónia-sorozatából játszottuk talán a Reggel címűt. Két év múlva a Tanárképzőben népzene, zenetörténetre, szolfézs módszertanra tanított, és felügyelte a gyakorlati tanításainkat.

Mosonmagyaróváron kezdtem pályámat, szakfelügyelőként látogatott meg egy szolfézs-órámon.

Nagy megtiszteltetés ért 2009-ben, amikor arra kért, hogy **Dobszay Hangok világa** c. sorozata tanári kézikönyvének angol nyelvű megjelenéséhez az első 3 kötetet foglaljam össze Erre azért volt szükség, mert ezek az útmutatók nagyrészt a magyar népdalok tanításához adnak hasznos tanácsokat, amelyeket azonban más országban élő és tanító kollégák nem tudnak hasznosítani. Vannak viszont olyan általános érvényű módszertani ajánlások, amelyek fontosak lehetnek minden tanár számára. Az ilyen fejezeteket, tartalmakat ajánlottam fordításra.

A munka nagyon tanulságos volt. Hihetetlen türelemmel, kedves humorral nyesegette Tanár úr hibáimat, mutatott rá a lényegre. Végtelenül közvetlen volt, egy idő múlva már tegeződtünk. Az ilyen emberre mondják, hogy van mire szerénynek lennie.

Ezt tapasztaltam a későbbiek során is a Papp Károlynéval közösen írt módszertan könyvünk írásakor. Mi, „szerzőnek” ámultunk-bámultunk, amikor egy-egy félreírt idézetet fejből javított. Hihetetlen memóriája volt. Fejből ajánlott szakirodalmat, cikkeket, megjelölve, hogy azokat mely folyóiratokban találjuk.

Az angol nyelvű változat Solfege in the classroom címmel 2016-ban került forgalomba Ittzés Kata fordításában.

A kecskeméti Kodály Nemzetközi Szemináriumon többször volt módon tanítani, ilyen alkalmakkor sűrűbben tudtunk beszélgetni.

Hálás vagyok a sorsnak, hogy közelében lehettem, tanulhattam Tőle, tisztelhettem és szerethettem.

Papp Károlyné Papp Zsuzsa emlékezése***Ittész Mihály, az Alapfokú szolfézstanítás a gyakorlatban c. könyv szerkesztője*****(A könyv szerzői: Papp Károlyné és Spiegel Marianna)**

Papp Károlyné Papp Zsuzsa

A szolfézstanítás módszertanának megírására, kidolgozására dr. Nemes László Norbert biztatott bennünket. A szerkesztési feladatokra Ittész Tanár Urat kérte fel.

Már a tankönyv címében is hangsúlyoztuk, hogy elsősorban a gyakorlatból szeretnénk kiindulni. Nem kívántunk pedagogizálni, nem szerettünk volna merev törvényszerűségeket leírni, csak a gyakorlatban bevált metodikai megoldásokat, pedagógiai ötleteket kívántuk kollégáink számára választható lehetőségként bemutatni. Bízunk abban, hogy minden e területen dolgozó tanár feladatának érzi, hogy növendékei örömteljes szolfézs órákat éljenek át.

Ittész tanár Úr megértette és segítette elgondolásunkat. A könyv hiánypótló volt, ezért elvárta tőlünk, hogy mindenben a legjobbat nyújtsuk: a zenei ismereteket, fogalmakat stb. rendkívül precízen fogalmazzunk meg, a zenei példákat kottahűen közöljük, a játékleírások érthetőek legyenek stb. Az addig tévesen használt jelzéseket vagy a kevésbé érthető megfogalmazásokat „tegyük helyre”, – illetve pontosan tisztázzuk az általunk használt megnevezések tartalmát. Helyesnek találta és támogatta, hogy mindig a ZENÉ-ből elindulva és a ZENE EGÉSZÉHEZ visszaérkezve tervezzük meg a tanítandó elemeket, foglalkozásokat.

Spiegel Mariannával mindketten szolfézs módszertant tanítottunk. Mégis fel-felmerültek olyan kérdések, hogy vajon mindenki azt érti-e a leírt szövegből, amit mi szeretnénk közölni. Ittzés Tanárt úrtól megtanultuk, hogy „kívülállóként” értelmezve győződünk meg arról, hogy pontosan fejeztük-e ki elgondolásainkat és egyértelmű-e ez mások számára is. Megtanultunk minden szóért, kifejezéséért felelősséget vállalni, és megtanultuk (megkíséreltük) mindezt a magyar nyelv szabályai szerint, igényesen megfogalmazni.

Magunk sem gondoltuk, hogy a könyv alakulása közben mennyi olyan ma is vitás szakmai kérdés, probléma merült fel, aminek alaposan utána kellett nézni. Mindezt Ittzés Tanár Úrral megbeszélve, sokszor megvitatva dolgoztuk fel, olykor még Ittzés Kata véleményét is igénybe vettük – aki könyvünk angol fordításán dolgozva ismerte az anyagot.

Tekintettel arra, hogy Tanár Úr napközben a Kodály Intézeti munkáját végezte, a megbeszélésekre az éjszakai órákban levélváltásokkal került sor. Sokszor 3-ig, 4-ig dolgoztunk. Tanár úr fáradhatatlannak látszott.

Az időnként mégis fárasztó helyzeteket rendkívüli humorérzékével tette vonzóvá. Sokszor alkalmazott szóvicceket, kedves, szellemes megfogalmazásokat: pl. Kedves „SZERZŐNÉK!” kezdte leveleit, vagy máshol: Kedves, jó „TETTESTÁRSÁK”!

Egy C-hang feltételezett hiányára így válaszol: „**NINCS C-HIÁNY!** (SZEDTÜK A C-VITAMINT)”. Néha versként írt levelet:

„Üdvözetét küldi, aki
könyveteket terelgeti
nyomda felé lassanként.
Majd az angolba is beszáll,
levélíró Ittzés Mihály,
ha ideje engedi...
Szervusztok!”

Szerkesztési javaslatait soha nem erőltette, mindig megbeszélte velünk.

Szeretnék megemlékezni a munkánk során kialakult baráti, szeretetteljes „alkotó” légkörről. Ittzés Tanár Úr szerette és szívügyének érezte az elmélettanítást, és teljes szakmai rálátásával örömmel dolgozott a könyv tartalmáért, sikeréért.

Nekem személy szerint nagy élményt jelentett a szellemi munka ilyen szintű megismerése, sarkallt arra, hogy még ezt és azt nézzem át és mint példát javasoljuk a könyvbe. Nagyon sokat tanultam, tanultunk általa!

Kedves Ittzés Tanár Úr, kedves Miska, Köszönjük!

20.

Zelinka Tamás emlékezése

(Ittész Mihály a cikkíró, folyóiratok „mindenese”

Zelinka Tamás

Nyolc évvel vagyok fiatalabb, mint Ittész Mihály tanár úr!

Mivel nem volt bátyám, zenetanárrá érésem után Ittész Mihályra, mint fogadott bátyámra tekintettem, bár ezt csak most vallom be először nyilvánosan.

Amikor 1970-ben dolgozni kezdtem, Ittész tanár úr már országosan ismert szakember volt. 1970-ben hívták Katona József és Kodály Zoltán szülővárosába, ahol a Kodály Zoltán Ének-zenei Általános Iskola és Gimnázium karnagy-tanára lett és az iskola tanulóival azonnal bekapcsolódott az Ifjú Zenebarátok Magyarországi Szervezetének munkájába. Emlékeim szerint valószínűleg ez volt első személyes találkozásunk, ugyanis én is ennek a nemzetközi szervezetnek az elnökségi tagja lehettem...

1972-től a Parlando zenepedagógiai folyóirat szerkesztőjeként egyre nagyobb érdeklődéssel figyeltem Ittész tanár úr elszánt munkáját, ahogy társaival együtt megkezdte a Kecskeméti Kodály Intézet felépítését. Erről a heroikus munkáról időről-időre hírt adtam a Parlandóban. Csodálatra méltó munkálkodása azóta is többször eszembe juttatja Kodály egyik szép gondolatát, melyet 1947-ben a Százéves terv c. hitvallásában ekképpen fogalmazott meg: *„Szerencsés az, aki idejekorán megtalálja azt a célt, amely egész életre szóló hivatást (elhivatottságot) ad számára.”*

Ittész tanár urat a zenepedagógia mellett mindig foglalkoztatta a zenetörténeti kutatás, s ezen belül is Kodály életműve. A Kecskeméti Kodály Intézet egyik vezetőjeként és a kiadványok felelős szerkesztőjeként évtizedeken keresztül alkotott olyan köteteket, amelyekben a kodályi mintát követve a gyakorlat és az elmélet mindig harmonikus egységet alkotott. Azóta is szerkesztői munkám legfőbb iránytűjeként tekintek azokra az írásaira is, melyeket a print kiadású kulturális folyóiratok gyakori felkérésére írt. Ezen műhelyek sokféleségét – a teljesség igénye nélkül – jól mutatja a következő felsorolás: Forrás, Kisalföld, Alföld, Irodalmi Jelen, Magyar Kodály Társaság Hírei, Magyar Zene, Magyar Egyházzene, Muzsika, Ének-zene tanítása, KÓTA, Metronóm, Ifjú Zenebarát, az Országos Filharmónia műsorfüzetei, Társadalmi Szemle, Ezredvég, Közművelődés, Élet és Tudomány, a kolozsvári Művelődés és a szlovákiai Katedra és természetesen a Parlando. Ez utóbbi folyóiratban az idén megkezdődött Ittész Kata közreadásában és dr. Ordasi Péter közreműködésével azon tanulmányok közreadása, melyek Ittész Mihály életében sajnos nem jelentek meg. Így vált most közkinccsé Ittész Mihály 1970-es években készült munkái közül a Petőfi megzenésített verseiről, és Kodály Zoltán Berzsenyi Dániel és Kölcsey Ferenc verseire írt dalairól szóló hiányt pótló elemzés. Ezt a szépséges misziós feladatot a Parlando az Ittész-család támogatásával a jövőben is folytatni kívánja.

Ittész Mihály sohasem feledkezett el arról, hogy pályáját énekzenetanárként kezdte. Talán ezért is kutatta oly szenvedélyesen és megszállottan az ének-zenetanításunk elhúzódó válságából kivezető utat a hazai és nemzetközi kurzusokon, zenepedagógiai, ill. zenetudományi konferenciákon, és írásaiban. Elhivatott szakembereink között szerintem Ő az, aki a leghitelesebben vállalkozott Kodály téziseinek XXI. századi tovább gondolására.

Bárdos Lajos életművének kismonográfiát szentelt 2015-ben. Ebben is szerencsésen fonódnak össze az életrajzi adatok és a zenetörténeti szálak. Ittész Mihály nagy érzékenységgel mutatta meg, hogy miképpen tudott Bárdos egész életében tiszta maradni a II. világháború utáni magyar valóságban és szolgálni hazánk zenei újjáépítését, miközben szigorúan tartotta magát azon elvéhez, hogy „*pártot és politikai hatalmasságokat meg nem énekelek*”. Ittész Mihály életművét ismerve ezek a szavak Reá is tökéletesen illenek!

Bár nyilvános fórumokon Ittész Mihályt zenepedagógusnak és művészeti írónak nevezik, teljes körű jellemzésére talán a zenei művelődéspolitikusi cím lenne a legmegfelelőbb, mert Ő a szó lelkiismereti értelmében mindig is nem-

zetpolitikában gondolkodott, életútját pedig a magyar zenepedagógiának, és a zenetudományaknak szentelte. Országosan ismert humanizmusa és példanélküli segítőkészsége pedig visszavezethető arra, hogy Győrben lelkipásztorkodó és korán elhunyt édesapjától nemcsak a nevét örökölte, de közösséget szolgáló lelkiségét is.

21.

Gyergyádesz László emlékezése ***Közös irodalmi-zenei műsoraik dramaturgia volt***

Ittész Mihály máig sugárzó személyiségének emlékét két Shakespeare-idézetbe szeretném “aranykeretbe” foglalni. Mindkettő A velencei kalmárból való. (Vas István fordításában)

*“A fény, melyet látsz, a szobámban ég,
A kicsi gyertya oly messze sugárzik!
Jótett ragyog így a silány világban.”*

Első közös munkánk nem dramaturgiai természetű, sokkal inkább “a jótett” jegyében fogant: ipari tanulókat juttattunk zenei élményhez a fokozatosság elvének érvényesítésével, ez volt egyetemi szakdolgozatom. Később sok zenei-irodalmi est következett, kiderült, hogy ő az igazi dramaturg, hiszen ez a diszciplína nem csupán a frappáns dialógusokat, hanem a drámai építkezést, az átváltozást, a valahová eljutást is jelenti. Alázattal vettük kézbe és formáltunk meg az összegyűjtött zenei és irodalmi anyagot. Érték és mérték. A közönség megérezte azt a szeretetet és jókedvet, amellyel készültek ezek az estek. A munka során sokat tanultam tőle, ma is válaszol egy-egy kényes kérdésemre. Ő. És a zene:

*“Mert minden kemény és konok dühöt
A zene megszelidít egy időre.
Az ember, aki legbelül zenétlen
S nem hat rá édes hangok egyezése,
Az kész az árulásra, taktikára,
S szelleme tompa, mint az éjszaka
S érzelme komor, mint az Erebus:
Meg ne bízz benne. Hallgass a zenére.”*

Dombóvári János emlékezése
Ittész Mihály, a konferenciák előadója

Dombóvári János

A zempléni zenetudományi konferenciák szervezőjeként ért az a megtiszteltetés, hogy Dr. Ittész Mihályról, Tanár Úrról, Miskáról, számos tudományos tanácskozás előadójáról idézzek föl kedves mozzanatokat emlékeim bugyrából.

Gyula, az Erkel Ferenc Társaság egynapos üléseivel *Erkel Ferenc és koráról* az ezredforduló idején meghatározó időszakká vált nemcsak a zempléni konferenciák szempontjából, hanem az előadó Ittész Mihállyal személyes találkozásaink kezdete is. Nos, Bónis Ferenc elnöke volt a társaságnak, a zenetudomány képviselői, valamint művészei közül maga köré gyűjtötte „kiválasztottjait” és szellemi gazdagodás mellett a nap végén pedig kulináris élménynek is részesei lehettünk.

Ittész tanár úr előadását két-három konferencián, Gyulán hallottam. A naprakész tudós, választékosan, szabadon elmondott gondolatai az Erkel Ferenc Társaság jobbára nem hozzáértő hallgatóinak figyelmét is magára vonta.

Találkozásaink ezután akkor váltak igazán személyessé, amikor – a gyulai Erkel-tanácskozások megszűnte után – **a zempléni konferenciák** házigazdjaként kérhettem fel az előadókat. A készséges, a felkérésekre nem-et mondani nem tudó tudós, mindig megírta ugyan, hogy arra az időre mi minden feladat vár rá, azonban a végén a kérdés nem maradt teljesítés nélkül.

Így volt ez 2014. június 27-én is, amikor Lavotta születésének 250. évfordulóján *Kodály Zoltán verbunkos zenéi* címmel hallhattuk lenyűgöző előadását **Széphalmon**, majd másnap Kodály mellszobrát avatta Galyatetőn. Ezt megelőzően 2012-ben a Bónis 80 konferencián *Kodály Zoltán – Bónis Ferenc írásainak tükrében* címmel foglalta össze Bónis írásait Kodályról.

Mosonyi Mihály születésének bicentenáriumán 2015-ben, *Muzsikus-termő régió a magyar királyság észak-nyugati határvidékén* címmel Lavottától, Biharitól Liszt Ferencen át Dohnányi Ernőig vette számba a régióban született zeneszerzőket. A háromnapos konferencia után Tanár úr postán küldött üdvözlő sorokat:

Tisztelt Igazgató Úr,

Kedves János!

Szívből gratulálok, hogy ismét sikerült töretlen hittel és akarattal megszervezni a konferenciát és hangversenyt! Nagy örömömmre szolgált, hogy részese lehettem. Feleségem nevében is sok jókívánsággal és üdvözlettel, Miska

Konferenciáink történetében utolsó együttműködésünk 2017-ben a **Kodály 130&60** megemlékezés volt a Magyar Kodály Társaság, és a Lavotta János Kamarazenekar Alapítvány rendezésében. A jeles eseményen Tanár úr *Népdal-rapszódia Bárdos Lajos életművében* címmel tartott előadást.

A konferenciákon kívül további élményszámba mentek a **Bónis-könyvbemutatók**, amelyeken a kiadvány lényegét hallgatóságával zenetudósi-, s –pedagógusi erénnyel ismertette.

Hálás vagyok a sorsnak, hogy a **RÉSZLET AZ EGÉSZHEZ** című Bónis Ferencet köszöntő, Ittzés Mihály által szerkesztett jubileumi kötetbe írt Lavottadolgozatomon keresztül én is megtapasztalhattam azt a határtalan segítőkészséget, empátiát, tapintatot, figyelmességet, amelyek Tanár úr egész lényét jellemezték.

Kazinczy Ferencel együtt vallom: „*Boldog, aki életét magának, barátjainak s hazájának élheti, s ennek életében is, halála után is használhat!*”

Berlász Melinda emlékezése
Ittzés Bárdos-kismonográfiájának szerkesztője, MMA-s társ

A negyedik falikép a dolgozószobában: Bárdos Lajos zeneszerző képe

Ittzés Mihály sokágú életpályájának egyik legmaradandóbb termő ága, a *zenetudomány művelése* kapcsolt össze bennünket. Kortársak vagyunk, párhuzamosan éltük át a zeneakadémiai tanulóévekben távlatot nyitó **Bárdos-órák** élményeit (ahol Miska a zenetudományi tanszak Bárdos-óráinak is önkéntes vendéghallgatója volt!), majd a maradandó emlékként őrzött, decemberi **Kodály-évfordulók** Andrassy-úti előadás-sorozatait. Ezeken a példaként említett, hosszútávú, alkalmi találkozásokon túl számos, személyes jellegű munkakapcsolat alakult ki közöttünk, amelyek során szerzőként, szerkesztőként jól eső érzéssel tapasztaltuk nézőpontjaink hasonlóságát. (Szakmai-emberi együttműködésünk felsorolásától eltekintve itt csupán két emlékeztető zenetudományi kötet szerkesztését idézem fel Ittzés munkásságának későbbi éveiből: a Bónis Ferenc-, és az Eősze László-évfordulók tiszteletére készült impozáns tanulmányköteteket.)

Munkakapcsolatunk történetében lényeges fordulatot hozott egy közös vállalkozás, az általam alapított és szerkesztett *Magyar zeneszerzők* sorozat keretében: egy *Bárdos Lajosról készülő, első zeneszerzői kismonográfia megvalósításának terve*. A terv és a feladat kétszemélyes jellege egyrészt a munka genezisében, másrészt a mű megvalósulásában, a szerkesztői inspirációk és a szerzői feladatkörök egységes koncepciójában mutatkozott meg. Az „élet szolgálatában” számos megbízatást teljesítő Ittzés – aki az ezredfordulón a magyar zenetudomány kutatóinak körében a Bárdos-kutatás egyetlen felkészült szerző-jelöltjének számított –, a kötet írására szóló felkérésemet lelkes készséggel fogadta –, azonban éveken át nem volt lehetősége a kellő időt és energiát igénylő alapkutatások megkezdésére.

Amint Ittzés korábbi, Bárdosról írt zeneelméleti-pedagógiai közleményei tanúsítják, már tanuló éveitől kezdve megkülönböztetett figyelmet fordított Bárdos munkásságára vonatkozó tudástárának gyarapítására. Bárdos életében róla szóló, tudományos igényű feldolgozásra nem volt lehetőség. Jóval halála után, az 1999-es Bárdos-centenárium hozott némi fordulatot, amikor konferenciát rendeztek emlékére, és a korábban készült Bárdos-tanulmányok közreadására is lehetőség adódott, sőt, egy Bárdos-kórusokat tartalmazó CD is megjelent, Ittzés Mihály ismertető szövegével.

A zeneszerzői életmű munkálatainak megkezdésére csak 2008-ban került sor. Ittzés, a rá jellemző igénnyel és munkatempóban dolgozott a még feldolgozatlan, jobbára kézíratos kompozíciók feltárásán, a kórusművek tudományos rendszerezésén. Az általa összeállított zeneszerzői műjegyzék, – amely a kismonográfia teljes terjedelmének felét betöltötte –, kötetbe foglalva, *a szerző születésének 110. évfordulója alkalmából, 2009-ben jelent meg, – angol kiadására néhány évvel később, 2013-ban került sor, a BMC-kiadónál.*

Az ünnepi esemény alkalmával hangsúlyozni szeretném, hogy Ittzés zenetudományi munkásságának „egészét” tekintve, a Bárdos-monográfia elválaszthatatlan történeti egységet alkot a fővonulatot képező, Kodálllyal és Bartókkal foglalkozó tanulmányokkal. Ittzés egyik címadását idézve: a Bárdos-mű „*Részlet az Egészhez.*”

Egy személyes élménnyel zárom gondolataimat. Az MMA-portré-sorozatában készült Ittzés-film egyik elsuhanó részletében felfigyeltem a dolgozószoza falán látható, szimmetrikusan elrendezett, keretbe foglalt, négy zeneszerzőt ábrázoló arcképcsoporra. Azonnal felismertem, hogy a portrék Ittzés kutatói munkásságának négy témakörét, „főszereplőjét” ábrázolják, azokat a magyar komponistákat, akiknek életművével írásaiban behatóan foglalkozott.

A felső sorban Liszt arcképe, az alatta lévőben Bartók és Kodály egymás mellett elhelyezett portréi, és az alattuk álló sorban Bárdos Lajos arcképe helyezkedett el. A négyszerzős látvány mélyen megérintett, mert a Miska által kiválasztott faliképekben az ő vallomásszerű megnyilatkozását véltem felismerni. Számomra a legtöbbet mondó üzenete természetesen a Bárdos-portrénak volt: megerősített abban, hogy Ittzés három területet felölelő, zenei, pedagógiai és tudományos életművének egységes nézőpontjában fokról-fokra érlelődött a későbbiekben megvalósult Bárdos-monográfia. Köszönöm Neked Miska Bárdos-kutatásaid eredményeit, és hogy a dolgozószobád falán, a Bárdos Lajost ábrázoló, negyedik képet Liszt, Bartók és Kodály társaságába helyezted.

24.

S. Szabó Márta emlékezése
tanítványból kolléga, a kutatás folytatása

S. Szabó Márta

*Kedves Márta! Az lesz számomra a legmegtisztelőbb,
ha kedvedet leled az itt következőkben...
Szeretettel ismeretségünk 30.(!) évében.
Ittzés Mihály
2000. május 31.*

A fenti ajánlás Ittzés Mihály *22 zenei írás* című tanulmánykötetének kecskeméti könyvbemutatóján született. Mikor elolvastam, magam is meglepődtem azon, hogy 2000-ben már 30 éve, azaz 1970 óta ismerhettem Ittzés tanár urat, s azon pedig megilletődtem, hogy erre Ő is emlékszik. S mivel az utolsó levelet 2018

májusában, halála előtt két héttel kaptam Tőle, így könnyű kiszámolni: 48 évig lehettem előbb tanítványa, majd kollégája.

Az 1970-es dátum az első Kecskeméti Nemzetközi Kodály Szemináriumra utal. Az akkor Győrből Kecskemétre költözött fiatal tanár a Szeminárium előkészítésében és lebonyolításában vett részt, mi pedig 8. osztályos diákként bemutatóórát tartottunk. Később, a gimnáziumban csak egy évig lehettünk növendékei, de a győri konzis tanári munkáját mintegy folytatva, bevezetett minket a zenei elemzés gyakorlatába, komoly zenetörténeti képzésben is részesített bennünket.

De tanított azokon a hétvégi összejöveteleken is, amelyeket a Magyar Rádió Zenei Műveltségi versenyére való felkészülésre szántunk. Az aktuális versenynek Kodály életműve állt a középpontjában. Kodály művei, írásai és korabeli kritikák megismertetése mellett a lehető leggazdagabb zenehallgatási és zenefelismerési anyagot állított össze számunkra. Ez a 70-es évek elején még nem volt olyan könnyű, mint manapság. Példát adott a lelkiismeretes, rendkívül alapos felkészítésből, melynek közvetlen hasznát vehettem 10 év múlva, gimnazista növendékeimnek a centenáriumi Kodály versenyre történő felkészítésekor.

Ekkor rövid időre kollégák is voltunk a kecskeméti Kodály Iskolában. Kezdő tanárként és karvezetőként nagy segítséget jelentettek tanácsai, javaslatai. Olyan műveket ajánlott figyelmembe, amelyekkel zeneakadémiai tanulmányaim idején sem találkoztam. De tanácsokat adott akkor is, amikor a Hány János nagyszínpadi előadására vállalkoztunk gyermekszereplőkkel – a bemutatónak épp most van a 40. évfordulója –, s melyről bölcs kritikát írt a *Forrás* c. folyóiratban „Hány Jancsi Kecskeméten” címmel.

Ő vezetett be a külföldiek tanításába is. Nyolc alkalommal taníthattunk mellette a lengyelországi Kodály Szemináriumokon, az ország különböző városaiban. Ezeken a kurzusokon előadásai és tanítása mellett többször ő vezette a kórust is. Próbamunkája kiválóan felépített volt, koncertprodukciói ihletettek. Ugyanakkor jól felkészült idegenvezetőként kalauzolt bennünket az ország történelmi emlékhelyein.

Ittész tanár úr előadója, kerekasztal-beszélgetések moderátora volt a debreceni Bárdos Szimpóziumoknak. Az 1990-es évektől szinte minden évben jelen volt a szakmai találkozón, de a programok megtervezését is segítette ötleteivel, javaslataival. Közös kiadványaink elkészítése során türelmes tanárként vezetett be a kiadványszerkesztői, szaklektori munkába. A Bárdos szimpóziumok első 25 évének előadásaiból összeállított tanulmánykötetünknek

a lektora, szerkesztőtársa volt, és rendkívül sok segítséget adott az akkor már nem élő, kiváló egykori előadóink (Bárdos Lajos, Ujfalussy József, László Ferenc, Kedves Tamás, Lukin László) máshol meg nem jelent gondolatainak közreadásában. S a kötet elkészülte után még Ő mondott köszönetet az alábbi ajánlásban:

*Kedves Márta!
Köszönöm a megtisztelő együttműködést!
Szívből gratulálok gondos és fáradhatatlan munkádhoz,
s kívánom, hogy a használat öröme feledtesse a munka
nehézségeit.
Szeretettel: Ittzés Mihály
2010. III. 20.*

Maximalizmusa nemcsak a szakmai feladatok megoldásában, de a nyelvi igényesség terén is példaadó volt. Nemcsak írásban, szóban is törekedett a tiszta, szabatos magyar nyelvhasználatra, s bennünket is erre buzdított. Mindezt a rá oly jellemző humorral fűszerezve, rendkívül tapintatosan, hogy senkit meg ne bántson...

Ittzés Mihály a Kodály-életmű egyik legalaposabb ismerője és ismertetője volt, s szerencsénkre gondolatait, elemző munkáinak zömét írásban is megjelentette. De nemcsak Kodálllyal foglalkozott: csak a *22 zenei írás* is tartalmaz Liszt, Erkel és a 19. századi magyar költők életművével, valamint Bartók, Bárdos és Petrovics munkásságával kapcsolatos írásokat is.

Ami pedig a kutatómunka folytatását illeti: Ittzés Mihály írásai, előadásai számos további kutatás kiindulópontjaivá váltak és válhatnak a jövőben is. Magam elsősorban a romantikus elemzéseinek módszereit próbáltam továbbfejleszteni tanári és írásos munkáimban. Doktoriskolás hallgatóim alapirodalma ma is jónéhány tanulmánya.

Elemzéseinek kreativitása, a különféle zenei jelenségeket zenetörténeti kontextusban vizsgáló módszere, az általa *alkalmazott zeneelmélet-tudomány*nak nevezett, és mesterien művelt írásmód és stílus egyedülálló értékeket hordoz. Ezen értékek továbbadása, hogy a hagyatékból valóban örökség lehessen, valamennyiünk feladata, akiknek megadatott, hogy ismerhettük Ittzés Mihályt.

Hartyányi Judit emlékezése
Ittzés Mihály, a Magyar Kodály társaság elnöke

Hartyányi Judit

A **Magyar Kodály Társaság** 1978-ban alakult, hogy ápolja Kodály Zoltánnak, a zeneszerzőnek, népzene kutatónak, nemzetnevelő pedagógusnak munkásságát, hangversenyekkel, kiadványokkal, konferenciákkal adózzon emlékének. Ittzés Mihály elnöksége alatt Kodály Zoltán munkássága minden összetevőjének megjelentetésére törekedett, bemutatva a magyar irodalom és történelem nagyhatású alakjait hangversenyeken, kiadványokban, beszélgetésekben.

Ittzés Mihály a Társaság negyedik elnöke volt 2012-től haláláig, 2018-ig. Nagy öröm volt számomra, hogy vele dolgozhattam. A mai emléknapi résztvevőinek tanára, munkatársa, másoknak mentora és sokunknak példája volt, így él emlékezetünkben. Ezen a napon, amelyen az emlékek sokaságát idézzük fel, tehetségéért, szerteágazó tudásáért hálásan, szívünkben köszönettel emlékezünk a szigorú, komoly, először talán tartózkodónak vélt tanárra, aki hosszabb szakmai ismeretség után megnyílt, és hallatlan tudását osztogatta diáknak, tanár kollégának és mindenkinek, aki hozzá fordult tanácsért. Bámulatos memória és rendkívüli tudás birtokában megszámlálhatatlan nagyszerű műsor-ötlettel segítette ünnepeink magasröptű megvalósulását. Sokszor improvizatív irodalmi és zenei idézetei, vagy máskor szellemes mondásai, szóviccei, a kedves humor, amely komoly helyzeteket is könnyeddé téve mosolyt fakasztottak arcunkon.

Az évtizedek alatt elszórtan megjelent írások hatása, hangversenyek összeállításának értékes tanulságai, számos vidéki tagcsoport rendezvényeinek

szereplő résztvevőjeként – tették legalkalmasabbá 2012-ben a MKT elnöki posztjára.

Ahogy ő mondta, nem elnök volt, hanem „előmunkás”. Hallatlan munkabírással végezte feladatait, amelyeket legtöbbször ő határozott meg, és a megvalósítást (vagy annak nagy részét) is ő végezte.

Kezdeményezéseinek végtelen sorát nem lehet pár percben felsorolni, de álljanak itt tematikus hangversenyek, beszélgetések, vetélkedő. Néhány emlékezetes kórushangversenyt említek először:

Ittész Mihály vezette **Jeles napok – „Karácsonytól karácsonyig”** Kodály Zoltán népszokás-feldolgozásaival az ifjú éneklőket és a hallgatóságot. Kivételes ünnepi alkalom volt az 1929-ben elhangzott első **Éneklő Ifjúság hangverseny műsorának ismétlése, amely 80 évvel később szintén a Zeneakadémián csendült fel** változatlan programmal. Hallatlan volt a siker! Két nagy magyar alkotó évfordulója ihlette az **Arany-Kodály balladaestet** 2017-ben – In memoriam Arany János és Kodály Zoltán. A zeneakadémiai első előadást követően számos vidéki szervezet tagjai hallhatták az emelkedett tartalmú műsort. Mihály írta és vezette be a Színház-és Filmművészeti Egyetem hallgatóival közös vers-énekmondó műsort. A műsor háttéréül a Zichy Mihály balladához készített illusztrációinak kivetített képe társult. **„Isten áldd meg a Magyar!”** címmel történelmi korok üzenete Kodály Zoltán kórusműveiben című hangverseny a Zeneakadémián szólalt meg. Ittész Mihály a Himnusz egyes sorait fejezetcímként felhasználva állította össze és mondta el bevezetőként az öt évszázadot, öt történelmi korszakot megidéző hangverseny történelmi vonatkozásait.

Az **Utak Kodályhoz** zenés beszélgetés sorozatot is Ittész Mihály élesztette fel. Sikere a Kodály Múzeumban szintén maradandó emlék mindazoknak, akik hallhatták Kodállal személyes kapcsolatban állt személyek emlékeit. Idős tiszteletbeli tagok idézték fel találkozásait Kodály Zoltánnal. Ittész Mihály vezette a beszélgetéseket, gazdag zenei illusztrációval.

Az elnök úr kiadványok megjelenését is szorgalmazta:

A **Tizenhárom tanulmány Kodály Zoltán műveiről** című kötet – melynek szerkesztője voltam – hátoldalán található néhány mondat álljon itt befejezésül:

A 2018. december 16-ra megjelent tanulmánygyűjtemény Ittész Mihály figyelmes, szeretetteljes segítőkészségének utolsó, nyomtatásban megörökített emléke. Évtizedek fáradhatatlan kutatásai során szerzett tudásával, generációkat gazdagító életével önzetlenül szolgálta mindazokat, akik Kodály

Zoltán életművének, igazságának befogadására készen várták előadásait, olvasták írásait, hallgatták az általa megálmodott és megvalósult hangversenyeket. [...] Ittzés Mihály munkájának szellemében dolgozni nemzet- és muzsikusnevelő kötelességünk.

„egy lángot adok, ápolod, add tovább...”

26.

Kende Zsuzsa emlékezése *Munkás évek a Magyar Kodály Társaságban*

2009-ben, barátnőm Rozsnyai Judit, a Liszt Társaság főtitkára, ajánlására kerültem a Kodály Társaságba, elődöm felmondása után. Ekkor még Szőnyi tanárnő volt a Társaság elnöke, Mihály pedig társelnöki tisztséget töltött be. Tulajdonképpen már ekkor is ő végezte a programok szervezését és intézte a Társaság vezetésével kapcsolatos feladatokat a tanárnővel egyeztetve. Szőnyi tanárnő lemondása után Mihály lett az elnök. Már felvételemkor elmondtam, hogy nekem semmilyen zenei előképzettségem nincs, csak teljesen amatőr módon szeretem a zenét. A kezdet meglehetősen nehéz volt, miután rögtön a feladatok sűrűjébe csöppentem: pályázati elszámolások, új pályázatok, tagsággal való kapcsolat, eseti szervezési feladatok stb. Szerencsére tanár úr képben volt, jól ismerte a nyitott kérdéseket és sokat segített.

A kezdeti problémák leküzdése után gyorsan összeszoktunk és elmondhatom, hogy jól együtt tudtunk működni. Emlékezetesek voltak az ún. nagy rendezvényeink: mint pl. a „Kodály 130” országos eseményei, a Kodály nevét viselő iskolák találkozója két évente, vagy a Bicinium-Tricinium CD kiadása, tagcsoporti programok, megemlékezések, kiadványaink stb. Ezeknek az eseményeknek alapkonceptióját, majd részleteit is Mihály dolgozta ki a társelnökökkel való megbeszélés után, az elnökség tájékoztatásával. Az én feladatom egyes szervezési feladatok ellátása, levelezés és pályázatok beadása és elszámolások, nyilvántartások elkészítés stb. volt. Ezeknek a feladatoknak igyekeztem eleget tenni.

Nagyon sokat tanultam Ittész Mihálytól. Miután zenei műveltségem meglehetősen hiányos, ezért sok olyan kérdésem volt, akár zenei kifejezéseket, eseményeket, személyeket illetően, melyekre mindig megkaptam a választ. Csodáltam végtelen munkabírást, türelmét, az emberekhez való hozzáállását. A Társaságban végzett nem kevés munka mellett, publikált, előadásokat tartott, lektorált, minden jelentősebb eseményen részt vett.

Számomra a legmegrázóbb az volt, hogy amikor már nagyon beteg volt, még akkor is foglalkozott a Társaság ügyeivel, tavasszal még ahová tudott elment, majd szinte az utolsó pillanatig a közgyűlés szervezésével és lebonyolítási módjával törődött. Ez ügyben rengeteg e-mail váltásunk volt. Amikor nem sokkal halála előtt Kertész Attilával a kórházban meglátogattuk, bár már nagyon gyenge volt, mégis fő témája a Kodály Társaság sorsa volt.

Még mindig nagyon hiányzik.

27.

Szabó Dénes egykori akadémikustársára személyes hangon emlékezett.
Amint szavai rögzítésre kerülnek, közzétesszük

Gombos László emlékezése
Ittzés Mihály, a zenetudós

(Ittzés Mihály válogatott tanulmánykötetének szerkesztője)

Gombos László

(Előszó helyett. Az alábbi gondolatok a Pesti Vigadó Makovecz termében rendezett Ittzés-émléknap végén hangzottak el 2023. október 14-én. Kodályné Sárrika hozzászólását követően ezúttal is Ittzésné Kövendi Kata vezette be az új témát, és szinte gondolatolvasóként érzett rá arra, ami következett. Elmondta, hogy férje sosem tartotta magát zenetudósnak, mégha tevékenysége sokszorosan feljogosította volna is a cím használatára. Ugyanígy tett egyik legfőbb példaképe, Bárdos Lajos is, aki mindig egyszerű „zenetanár”-ként tüntette fel magát a telefonkönyvben és másutt. Mivel hozzászólásom szorosan kapcsolódott az imént vázolt egyszeri szituációhoz, az alábbiakban – „írásos” formára történő átdolgozás helyett – az elhangzott változatot osztom meg az Olvasókkal. G. L.)

Tisztelt hölgyeim és uraim! Úgy érzem, hogy a mai emlékezések során a zenetudós Ittzés Mihályról is sokat megtudhattunk, és szinte mindaz elhangzott már, amit egy ilyen rövid megszólalásban elmondhattam volna. Így csupán arra vállalkozhatom, hogy az ünnepeltet megszólítva rövid párbeszédbe elegyedjek vel

Kedves Miska bátyám,

bizonyára rettentően érzed magad a mai több órányi dicséret után. Talán kissé helyrebillen a hangulatod, ha végre szót ejtünk a hibáidról is.

Zenetudósi munkásságod például három szóban elintézhető: *nem voltál zenetudós.*

Igaz, hogy sosem kívántál az lenni, csupán egy vidéki zenetanár, aki kíváncsian kutat, cikkeket ír és előadásokat tart, *akárcsak egy zenetudós.* Minderről magam is meggyőződhettem, főként az utóbbi hónapok során, amikor írásaidból és előadásaidból kötetet szerkesztettem az MMA Kiadó felkérésére, feleséged, Ittész Kata nagyszerű segítségével. A tengernyi tanulmány válogatását is válogatnom kellett, hogy beleférjen 4-500 oldalba. Kapcsolatunk régi keletű: írásaidat már az előző évezredben nagy haszonnal forgattam, majd zenetudományi konferenciákon találkoztunk Budapesten, Gyulán és Sátoraljaújhelyen, annak ellenére, hogy *nem voltál zenetudós.*

Nem is lehattél az, hiszen olyan tulajdonságok hiányoztak belőled, amelyek nélkülözhetetlenek egy *igazi* zenetudós számára. Itt van például a tévedhetetlenség ügye. Álláspontunk legyen mindig határozott, szó sem lehet bármiféle szerénységről vagy bizonytalankodásról. Hogy ne tudjunk valamit, az csak akkor fordulhat elő, ha ezt vagy azt nem is *lehet* tudni. Ítéleteink megfellebbezhetetlenek, kérdőjelek és alternatívák csupán azért merülnek fel, hogy rávezessenek az egyedül helyes útra, melynek végén előfeltevéseink beigazolódnak. Gyengeséged persze megbocsátható, hisz *nem voltál zenetudós.*

Egy valamirevaló muzikológus tud távolságot tartani, távolságot a kutatás tárgyától, a közönségtől és a tanítványoktól. A zenetudós körülbástyázza magát idegen szavakkal és bonyolult mondatokkal, és akit mindezek távol tartanak az elefántcsonttoronytól, az meg is érdemli, hogy kimaradjon a beavatottak köréből. Te is így jártál: *nem lehattél zenetudós.*

Tekintélyed semmivé foszlott az olyan mondatok miatt, melyeket túl világosan fogalmaztál meg, mindenki számára érthetően. Hová is lenne a világ, ha egy gimnáziumi érettségivel csak úgy bárki el tudná olvasni a tudományos szövegeket? Nem illett volna magyar szavakat használnod ott is, ahol akadt volna helyettük jobban hangzó idegen kifejezés. Tudom, tudom, *nem voltál zenetudós.*

Még hogy ezekhez, tízezrekhez kell eljutnia a tudásnak! Értékes energiáinkat nem pazarolhatjuk egyszerű muzsikuskok és zenekedvelők tanítására, ahogy Te tetted fél évszázadon át. Mindezt nem értheted, ha *sosem voltál zenetudós.*

Minket a tudásunk emel mások fölé, így felsőbbségünket olykor éreztetjük is a mihez tartás végett. Bíráljunk határozottan, és ha sértőek vagyunk, hát legyünk sértőek, hadd hulljon a férgese. Ezzel szemben mindenki tanúsíthatja, hogy még egy kis durvaságra is képtelen voltál. Igazán sajnálom, hogy emiatt *sem lehettél zenetudós*.

Nem vihetted sokra azzal, hogy egész életedben ugyanazokhoz az értékekhez ragaszkodtál. A világ folyamatosan változik, írásaidban mégis mindig egyvalaki tér vissza: Kodály, Kodály és megint csak Kodály, legyen szó zenei nevelésről, komponálásról, műelemzésről vagy kóruséneklésről. Ha nem ő, akkor a világnézete, az elvei jelennek meg mindenütt, akkor is, ha éppen másokról írsz. És az a rengeteg Kodály-idézet! Mintha állandóan a Mestert akarnád szóhoz juttatni, mint az evangéliumot a teológusok. Legalább bíráltad volna egy kissé, megmutatva, hogy okosabb vagy nála! Dicsérni pedig csak akkor érdemes, ha érdekünkben áll. Lám, emiatt *sem lehettél zenetudós*.

Mosollyal és szép szavakkal sosem szabad ingerelni a pórnépet, még kevésbé mások érdekeire figyelni, rajtad kívül állókat szolgálni. Még képesek lesznek a halálad után is emlékezni és szeretettel gondolni Rád, ad absurdum Ittzés-napot rendezni a Vigadóban. Aztán majd a példád is követik, amint bátran kutattad a zene titkait, Kodály nyomdokán haladva újra és újra kiálltál a zeneoktatás ügyéért, fáradhatatlanul írtad az elemzéseket Liszt, Erkel, Kodály és Bartók műveiről vagy a kortársakról: Bárdos Lajosról, Kocsár Miklósról, Petrovics Emilről és Szabó Csabáról. Megemlékeztél László Ferencről, köszöntötted Szokolay Sándort és Móser Zoltánt, recenziót írtál Bónis Ferenc kötetéről, illetve összeállítottad a *Psalmus hungaricus* szerzői vezényléseinek listáját. Milyen kár, hogy *nem voltál, nem lehettél zenetudós!*

De ha *mégis* azt jelentené a zenetudósi pálya, amit Te végeztél annyi éven át, akkor bárcsak egyszer én is zenetudós lehetnék!

29.

Ittzésné Kövendi Kata
Ittzés Mihály hagyatékának feldolgozása

Ittzésné Kövendi Kata

Sok-sok emlékezést hallottunk férjem tevékenységéről, szellemi hagyatékáról. Mi, Polyák Zsuzsával, aki a Kodály Intézet kutatójaként és informatikus könyvtárosaként segíti a munkámat, öt éve a fizikai hagyaték rendezésén kezdtünk dolgozni. Munkánkat az MMA elnöki keretből folyósított ösztöndíjjal támogatta.

Polyák Zsuzsa

A hatalmas anyagnak talán a kétharmadával vagyunk meg, de ezt is csak önkéntes segítők csapatával értük el. Nagy köszönet a leveleket és előadásokat átíróknak, és külön a kottagrafikáért.

Ennek a munkának a technikai részleteiről Zsuzsa tud, én azt szeretném most megosztani a hallgatósággal, hogy az eddig csak magunkban végzett munkánk milyen eredményeket hozott – és hoz a közeljövőben.

1. A Kecskeméti Katona József Megyei Könyvtár decembertől hozzáférhetővé és kereshetővé teszi Ittzés Mihály Kecskeméttel kapcsolatos írásait.
2. A Magyar Művészeti Akadémia Kiadó 2024-ben kiadja válogatott tanulmányait Gombos László szerkesztésében.
3. A Zeneakadémia Kodály Intézete pályázott angol nyelvű kötetének új kiadására.
4. A Magyar Művészeti Akadémia adatbázist készít az akadémikusok hagyatékának megőrzésére, ahol megjelenik majd Ittzés Mihály életműve is.
5. A napokban fogunk tárgyalni Rajk Judittal a teljes hagyaték elhelyezéséről a Kodály Intézetben. Szóban már évek óta megállapodtunk abban, hogy a hagyaték hozzájuk kerül, de csak feldolgozás után.
6. És hogy a mai emlékezések se szálljanak el nyomtalanul, Zelinka Tamás közölné őket a Parlandóban, és ezek is a majdani “Ittzés Mihályról” fejezet részei lehetnek a digitális archívumban.